

VARIA XXXIV

Zborník abstraktov z XXXIV. kolokvia mladých jazykovedcov (Nitra, 26. 11. – 27. 11. 2025)

Editori

Milan Kolesík – Patrik Lekeš – Dominik Vančo

Slovenská jazykovedná spoločnosť pri
Jazykovednom ústave Ľudovíta Štúra SAV, pobočka
pri Katedre slovanských filológií Filozofickej fakulty
Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre

Nitra 2025

Slovenská jazykovedná spoločnosť pri Jazykovednom ústave Ľudovíta Štúra SAV, pobočka pri Katedre slovanských filológií Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre

Editori:

Mgr. Milan Kolesík, PhD. <https://orcid.org/0000-0002-6543-979X>

Mgr. Patrik Lekeš, PhD. <https://orcid.org/0000-0002-9466-1883>

PhDr. Dominik Vančo, PhD. <https://orcid.org/0009-0002-5493-408X>

Technický redaktor:

PaedDr. Peter Horváth

Recenzent:

doc. PaedDr. Ján Gallo, PhD.

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

Jazyková redakcia:

Mgr. Milan Kolesík, PhD., Mgr. Patrik Lekeš, PhD.

Organizačný výbor konferencie

PaedDr. Renáta Hlavatá, PhD., Mgr. Patrik Petráš, PhD., Mgr. Svetlana Žeňuchová, PhD.,

Mgr. Lucia Vieriková, PhD., Mgr. Patrik Lekeš, PhD., PhDr. Dominik Vančo, PhD.,

Mgr. Milan Kolesík, PhD., Mgr. Dominika Bednáriková, Mgr. Bohdana Kravchenko,

Mgr. Fedor Miliaev, Mgr. Štefan Riška, Mgr. Andrej Horváth

Vydavateľ

© Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2025

ISBN 978-80-558-2354-6

EAN 9788055823546

OBSAH

Určování mluvnických kategorií v kontextu výuky syntaxe na základní škole / Marek Bajger	8
Comparative analysis of selected approaches towards the structure of lexical blends / Adam Bajza	10
Štylistická analýza Trestného zákona / Denisa Balogová	12
Między uprzejmością a bezpośredniością: strategie realizacji aktów mowy prośby przez Polaków uczących się języka słowackiego / Mateusz Bednarczyk	14
Learning English Tenses with ChatGPT. Practical Manual with Prompts for ChatGPT / Вячеслав Михайлович Богачевский — Тамара Владимировна Куприна	15
Kategória jasnosti a zrozumiteľnosti v dielach klasickej rétoriky / Štefánia Budzáková	17
„Slovenský jazyk je veľmi krásny jazyk“ alebo ako súvisia jazykové postoje s jazykovými ideológiami / Daša Cimermanová	19
Překlad makedonské poezie jako znovuotevíraná výzva a didaktické implikace / Kristína Dufková	21
Slovotvorná motivácia a demotivácia kompozít v slovenčine / Michaela Gáborová	23
Grafiti v Kostolanoch pri Hornáde (jazyková a tematická analýza) / Ján Teodor Gajdoš	25
Русский язык в условиях билингвизма: Особенности речевого поведения русскоговорящих мигрантов / Gubaidullina Regina Nailevna	26
Slovenčina očami maďarských hovoriacich: jazykové rozdiely a výzvy pri učení sa / Zoltán László Havas	28
Od odborníka k influencerovi: nové role vedca a lekára v online priestore / Monika Hladíková	30
Lingvistická a pedagogická špecifika žáků s vývojovou dysfázií / Bára Hloucalová	32
Inkluzívnosť emotikonov v kontexte semiózy / Kristína Holková	34

Nevinní neprechádzajú na červenú – vyhláste pátranie! (na margo spracovania slovnodruhových prechodov vo výkladovom slovníku) / Tomáš Huntata	36
Особенности обучения китайскому языку как иностранному / Чэнь Инэр	38
O toponyme Kakava v etymologicko-motivačných a areálových súvislostiach / Patrik Jakubek	40
Jazyková krajina v kontextu teritoriálneho sporu – čo námávajú meziválečné texty o Těšínsku / Katarzyna Jonkisz	42
Způsoby grafického označení bohemismů v psaných projevech rusky mluvících v českém prostředí / Marie Kaguševa	44
Medzi dvoma svetmi: mená Bulharov na Slovensku v komunitnom korpuse (1998) a v registri obyvateľstva (2009) / Eli Vanyova Kanova	46
Dialektologický podcast – Záhorácke oné / Martina Kotvanová	48
Keď slová predbiehajú monoposty: expresívny jazyk komentátorov Formule 1 / Natália Kováčová	50
Модель коммуникативной личности учителя РКИ: поведенческий уровень / Bohdana Kravchenko	52
Jazyková zdvořilost v češtině pro cizince: učebnice vs. korpus / Magdaléna Lapúniková	54
Трансформация публичной сферы в России: «последние слова» антивоенных активистов / Vera Liudogovskaia	56
Gestika vo výučbe gramatiky slovenského jazyka ako L2 jazyka / Jana Lokajová	58
Mytologické a náboženské postavy v prvom slovenskom slovníku (1648): historicko-komparatívna analýza lexiky / Michaela Majerčíková	60
Лексические трудности передачи неcodифицированных языковых средств в поэме В. Ерофеева «Москва-Петушки» на словацкий язык / Ekaterina Matiushenko, Patrik Lekeš	61
Antroponymický obraz Modrokaenského panstva po moháčskom období / Kristína Matúšková	63

Развитие навыков говорения на китайском языке у студентов начального этапа обучения: модель урока / Гэ Мэндань – Тамара Владимировна Куприна	65
Gendered Morphology, Indexicality, Intersubjectivity, and Gender- Inclusive Pedagogy in Slavic Languages / Dragan Katarina Mikulin	67
Перспективы лингвистического анализа рекламных текстов как прагматически направленных вербально-визуальных единств / Fedor Milliaev	69
Možnosti poznávania štúrovskej generácie v súčasnosti / Kristína Mináriková	71
Priestorové a časové významy konštrukcií s predložkou za (v kontexte diachrónej a synchrónej dynamiky jazyka) / Stella Ondrejčíková	73
Linguistic aspects of the translation of sitcoms / Neda-Maria Panayotova	75
Výbojce vs. Dobyvateľ – exonyma v českých učebnicích dějepisu v historické perspektíve / Veronika Poláchová	77
Urbár ako jazykové zrkadlo regiónu: dialektizmy v Tereziánskom urbári / Lucia Prokopová	79
Využitie vzťahového modelu „kde“ v súčasných obchodných názvoch mesta Nitra / Vlastimil Pulčár	81
Lokalizácia umeleckých prostriedkov v dabingu videohry / Ivana Revúcka	82
Krátky román srbského autora Milovana Vitezovića Lajanje na zvezde (Lajanje na zvezde) v slovenčine: kritika umeleckého prekladu / Štefan Riška	83
Užívání verbonominálního predikátu v textech tchajwanských studentů češtiny / Jitka Rosenbaumová	85
Doplňek v české větě jako didaktická výzva – stav porozumění na konci základní školy / Patricie Šinkovičová	87
Sonda do a/flexie vybraných numerálií / Ivana Šrámeková	89
Analýza chýb strojového prekladu odborného textu z oblasti energetiky / Mária Sedláková	91
Slavic Personal Names: History and Analysis / Danslav Slavenskoj	93

Практико-ориентированная методика обучения китайскому языку как иностранному / Ли Сюань	95
Глоссарий русско-персидско-английских терминов по межкультурной коммуникации / Мурад Мохаммад Шарифи – Тамара Владимировна Куприна	97
Fonetické bohemismy v mluvených projevech ruskojazyčných obyvatel Plzně / Anastasija Šestakova	99
Preklady staroslovienskych textov ako špecifický typ jazykovej operácie / Dominik Vančo	101
Odborný text v preklade – didaktický aspekt / Lucia Vieriková	103

PREDSLOV

Kolokvium mladých jazykovedcov sa počas tridsiatich štyroch rokov svojej doterajšej existencie etablovalo ako kľúčové podujatie pre predstaviteľov mladej lingvistiky i filológie vo všeobecnosti. Predstavuje jedinečný priestor stretávania etablovaných výskumných postupov s inovatívnymi metodologickými podnetmi, prostredníctvom ktorých si mladí jazykovedci vymedzujú vlastný, osobitý prístup k už známym výskumným problémom, ale aj k témam, ktoré ešte doposiaľ nie sú dostatočne reflektované. Kolokvium ponúka možnosť získať cennú spätnú väzbu na tieto novátorsky poňaté výskumy a oboznámiť sa s tým, čomu sa aktuálne venujú generační súpútnici z odborných pracovísk naprieč celým Slovenskom i zo zahraničia.

Tento zborník obsahuje abstrakty príspevkov na XXXIV. ročník Kolokvia mladých jazykovedcov, ktoré sa bude konať 26. až 27. novembra 2025 v Nitre, organizačne zabezpečené Slovenskou jazykovednou spoločnosťou pri Jazykovednom ústave Ľudovíta Štúra SAV, pobočka pri Katedre slovan-ských filológií Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre. Predkladá sa tu 51 abstraktov, v ktorých sú stručne zhrnuté výskumné východiská, ciele a metodológia jednotlivých príspevkov. Podobne ako v uplynulých ročníkoch, aj tentoraz je tematická skladba príspevkov mimoriadne pestrá: zasahujú do problematiky rétoriky, didaktiky jazyka, lexikológie, lexikografie, toponomastiky, antroponomastiky, štylistiky, semiotiky, jazykových postojov, jazykovej krajiny či prekladu umeleckého, odborného i historického textu.

Dúfame, že predložený zborník abstraktov bude užitočným spoločníkom nielen pre všetkých účastníkov konferencie, ale aj pre záujemcov zo širšej verejnosti.

editori

Určování mluvnických kategorií v kontextu výuky syntaxe na základní škole

Marek Bajger

Cílem tohoto příspěvku je představit výsledky výzkumné sondy provedené u žáků 8. a 9. ročníků základní školy, jež se zaměřovala na schopnost žáků rozeznávat mluvnické kategorie u postponovaných shodných přívlastků a jejich řídících členů. Podnětem k realizaci výzkumu se stala opakovaná zkušenost s neúspěšností žáků v některých úlohách testů jednotné přijímací zkoušky, kde se cvičení zaměřené na užití postponedého shodného přívlastku pravidelně objevuje a činí žákům potíže. Terénní pozorování naznačila, že by problém mohl spočívat v hlubším neporozumění syntaktickým vztahům mezi jednotlivými větnými členy a jejich vyjadřování. Výzkumného šetření se zúčastnilo celkem 82 respondentů, konkrétně 36 žáků 8. ročníku a 46 žáků 9. ročníku. Úlohy byly koncipovány jako příkladové věty, v nichž byl vyznačen jak řídící člen, tak člen závislý, tj. postponedý shodný přívlastek. Žáci měli za úkol u obou členů určit příslušné mluvnické kategorie. Zatímco u řídícího substantiva se většině žáků podařilo správně určit všechny vyjadřované mluvnické kategorie, u adjektiv v pozici přívlastku často chybovali, případně odpověď nevyplnili. Podobný problém popsal Adam (2018), který upozorňuje na to, že určování mluvnických kategorií adjektiv, zájmen a číslovek činí studentům větší obtíže než určování mluvnických kategorií u substantiv. Analýza odpovědí ukázala, že značná část respondentů si tedy u takto formulovaného přívlastku neuvědomovala, že atribut přejímá mluvnické kategorie od svého členu řídícího. Odpovědi naznačují, že žáci kongruenci často nevnímají, případně za řídící člen považují jiné slovo ve větné struktuře. Nízká úroveň porozumění vztahům slov ve větě se neprojevuje pouze v testových úlohách, ale odráží se i ve vlastní jazykové produkci žáků. Jako jedna z možností, jak zvýšit porozumění syntaktickým jevům, se ukazuje využití transformování větného vyjádření (v tomto případě atributu) na vyjádření nevětné a naopak.

Klíčová slova: syntax, přívlastek, mluvnické kategorie, nominalizace



Mgr. Marek Bajger
marek.bajger@pedf.cuni.cz
Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka
Praha
ČESKÁ REPUBLIKA

Comparative analysis of selected approaches towards the structure of lexical blends

Adam Bajza

This paper deals with the comparative analysis of selected approaches towards the structure of lexical blends, i.e. lexical units which are characterised as resulting from two independently existing words merging into one. The paper offers an overview of recent works that have contributed to the awareness of the structure of lexical blends. In this relation, an outline of contemporary approaches to structural classification is presented, and the potential of the theoretical considerations is further discussed. In this respect, we critically point out that these frameworks seem to provide ineffective interpretations of present-day lexical blends. Certainly, we do recognise their particular significance, and yet the above resulted in some lexical units having been misleadingly categorised within a particular type of blends, while others have not been analysed at all. The point is that while some categories are used merely as being superordinate for lexical blends, and can be subsequently distinguished into two different structures, other structures cannot be classified at all, because there is a lack of such category. Not only does the linguistic reality testify to the fact that it is possible to focus on these discrepancies and offer further elaboration, but it is even desired to devote attention to providing new insights. It should emphatically be noted that the above-mentioned linguistic reality goes beyond what is known, described and acknowledged so far. Considering the previous statement, the most ideal ambition would be to propose an idealised and unambiguous classification of combinatorial possibilities, and thus to define the subsequent direction of lexical blends. Such intention is, however, contrary to this tremendously open and still evolving (not only) linguistic phenomenon. To try to distinguish the possibilities, to present novel ideas, and to bring clarity within the variability could be considered as a significant contribution. Based on the authentic evidence of lexical blends collected empirically, various schematic classifications have been presented, revealing the individual adaptations. Our objective also deems these classifications as an intersection with

the pragmatic use of lexical blends. Therefore, it also is necessary to reflect new approaches. Owing to the above, this comparative analysis has shown, for example, that in some cases the categories used are identically repeated. Nonetheless, we have also found that some are rather marginal and not productive.

Keywords: structure of lexical blends, direction of lexical blends, combinatorial possibilities, schematic classifications, variability



Mgr. Adam Bajza

bajza1@ucm.sk

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave

Filozofická fakulta

Katedra germanistiky

Trnava

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Štylistická analýza Trestného zákona

Denisa Balogová

Článok sa zameriava na štylistickú analýzu Trestného zákona Slovenskej republiky. Autorka sa zameria na analýzu, t.j. identifikáciu, charakteristiku a interpretáciu jednotlivých kľúčových znakov právneho jazyka tohto normatívneho odborného textu. Uvedený článok bude pozostávať z dvoch častí: z teoretickej a praktickej. V teoretickej časti sa autorka sústreďí na charakteristiku štýlu, štylistiky – ako vednej disciplíny a súčasného smerovania výskumu štylistiky v oblasti odborných – právnych textov. Zameria sa aj na dôležité charakteristiky právneho štýlu z morfológického, syntaktického a štylistického hľadiska. Dôležitou časťou daného príspevku bude aj charakteristika textu a jeho vlastností. Na jednotlivých príkladoch poukáže na dôležité gramatické javy – morfológické, syntaktické, štylistické. V aplikačnej časti autorka využije aplikáciu QuitaUp, ktorou dokáže jednotlivé kľúčové gramatické, syntaktické, štylistické javy. Tiež bude vyžítý aj softvérový systém SAS, ktorý poskytuje pokročilé nástroje na štatistické vyhodnotenie jazykových údajov. V rámci analýzy sa autorka sústreďí na rozbor syntaktických ukazovateľov v tomto dokumente, ako sú spojky. Poukáže na delenie, výskyt a aj funkciu v tomto odbornom texte. Súčasťou analytickej časti bude aj rozbor viet – jednoduchých a súvetí. Tie autorka rozdelí, identifikuje, charakterizuje a poukáže na ich dôležitosť v tomto odbornom dokumente. Modalita patrí medzi základné atribúty pre charakteristiku jednotlivých oblastí odborného právneho textu, preto bude súčasťou uvedeného článku. Autorka rozdelí jednotlivé modálne slovesá, poukáže na ich výskyt v určitých situáciách a interpretuje ich v jednotlivých situáciách. Zistenia prispievajú k hlbšiemu porozumeniu jazykovej štruktúry Trestného zákona a zároveň otvárajú priestor pre diskusiu o zrozumiteľnosti, konzistentnosti a efektívnosti právneho jazyka v oblasti trestného práva.

Kľúčové slová: štylistika, text, právny jazyk, syntax, modalita, štatistické spracovanie textu, QuitUp teória.



Mgr. Denisa Balogová
denisa.balogova@flaw.uniba.sk
Univerzita Komenského
Právnická fakulta
Ústav cudzojazyčnej právnej komunikácie
Bratislava
SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Między uprzejmością a bezpośredniością: strategie realizacji aktów mowy prośby przez Polaków uczących się języka słowackiego

Mateusz Bednarczyk

Celem artykułu jest analiza realizacji aktów mowy prośby przez Polaków uczących się języka słowackiego jako obcego w warunkach uniwersyteckich w Polsce, a więc poza naturalnym obszarem funkcjonowania języka. Przedmiotem zainteresowania jest nabywanie kompetencji pragmatycznej w zakresie jednego z kluczowych aktów mowy, jakim jest prośba – istotna zarówno w codziennej komunikacji, jak i w kontekście akademickim. Analiza opiera się na materiale empirycznym zebrany wśród studentów, a jej celem jest uchwycenie strategii, środków językowych oraz stopnia zgodności z normami pragmatycznymi języka słowackiego. Szczególna uwaga poświęcona zostaje relacji między uprzejmością a bezpośredniością w realizacji prośb oraz temu, w jaki sposób interjęzyk uczących się odzwierciedla proces stopniowego kształtowania się kompetencji pragmatycznej. Wyniki badań mogą przyczynić się do lepszego zrozumienia mechanizmów akwizycji pragmatyki języka obcego w sytuacji nauki prowadzonej poza obszarem jego naturalnego użycia oraz stanowić punkt wyjścia do refleksji nad dydaktyką języka słowackiego dla obcokrajowców.

Słowa kluczowe: rečové akty, lingvodidaktika, slovenčina ako cudzí jazyk, pragmatická kompetencia



Mgr. Mateusz Bednarczyk
mateusz.bednarczyk@smail.unipo.sk
Prešovská univerzita v Prešove
Filozofická fakulta
Inštitút slovakistiky a mediálnych štúdií
Prešov
SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Learning English Tenses with ChatGPT. Practical Manual with Prompts for ChatGPT

**Вячеслав Михайлович Богачевский — Тамара Владимировна
Куприна**

В контексте цифровой трансформации образования искусственный интеллект (ИИ) представляет собой перспективный инструмент для оптимизации процессов языкового обучения, в частности, для развития грамматических навыков в английском языке, включая систему времен (English Tenses). Настоящий доклад презентует авторское пособие, использующее возможности ChatGPT как интерактивного ассистента для целенаправленного формирования грамматических навыков. Пособие акцентирует внимание на практическом применении через симулированные диалоги с ИИ, обеспечивающие персонализированное обучение, генерацию упражнений и мгновенную обратную связь. Методологической основой являются подходы и принципы цифровой лингводидактики, которая подчёркивает важность языковой практики, погружения в языковую среду и своевременной обратной связи для закрепления грамматических структур. В докладе анализируется возможность использования ChatGPT для создания реалистичных коммуникативных ситуаций, адаптированных к уровню знаний обучающихся, что способствует развитию навыков правильного употребления английских времён в устной и письменной речи. Рассматриваются преимущества использования ChatGPT: постоянный доступ, отсутствие необходимости постоянного участия преподавателя и возможность адаптации к разным уровням подготовки — от начального до продвинутого. Практическая часть включает описание интеграции пособия на основе метода обучения с использованием ChatGPT; детализируется последовательный алгоритм работы с ИИ: от формулирования исходных параметров и создания эффективных промтов (запросов) до анализа выявленных ошибок и их исправления; приведены примеры промтов, при использовании которых студенты получают необходимую теоретическую базу изучения английских

времен, а также практические и языковые упражнения. Интеграция пособия в образовательный процесс предполагает сочетание с традиционными методиками для предотвращения избыточной зависимости от искусственного интеллекта и обеспечения комплексного развития языковых навыков. На основании эмпирических данных и результатов применения ИИ с использованием ChatGPT при внедрении описанного пособия, сделан вывод о положительном влиянии данной технологии на успеваемость студентов и эффективность процесса обучения.

Ключевые слова: ChatGPT, грамматические навыки, Tenses, искусственный интеллект, цифровая лингводидактика, промты, интерактивное обучение



Вячеслав Михайлович Богачевский

аспирант

bogosky80@gmail.com

Уральский федеральный университет имени первого

Президента России Б. Н. Ельцина Уральский гуманитарный институт

кафедра иностранных языков и перевода

Екатеринбург

РОССИЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ



Тамара Владимировна Куприна

кандидат педагогических наук, доцент

tvkuprina@mail.ru

Уральский федеральный университет имени первого

Президента России Б. Н. Ельцина Уральский гуманитарный институт

кафедра иностранных языков и перевода

Екатеринбург

РОССИЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ

Kategória jasnosti a zrozumiteľnosti v dielach klasickej rétoriky

Štefánia Budzáková

V príspevku sa zameriavame na analýzu diel klasickej rétoriky s ohľadom na kategóriu jasnosti a zrozumiteľnosti. Opierame sa o tézu, že kategória jasnosti a zrozumiteľnosti je od čias antiky považovaná za nosnú jazykovo-štylistickú kvalitu textu. Zrozumiteľnosť vnímame ako premennú, ktorá je v komunikačnej praxi dosahovaná rôznymi mechanizmami, pričom sa prejavuje jej transparentnosť a variabilnosť. Zrozumiteľnosť textu prirodzene ovplyvňuje schopnosť recipienta prijímať a následne interpretovať jednotlivé komunikáty. V príspevku sa opierame o kľúčové diela antických rétorov. Vychádzame z Aristotelovej *Rétoriky*, Ciceronových spisov a Quintilianových *Základov rétoriky*. Metódou komparácie a analýzy poukazujeme na požiadavku jasného vyjadrovania a na jazykovo-štylistické prostriedky jej dosahovania v útvaroch rečníckeho štýlu. Aristoteles opisuje v tretej knihe *Rétoriky* jasnosť ako najdôležitejšiu vlastnosť štýlu. Podľa neho reč nesplní svoje poslanie, ak sa v nej jasne nevysloví jej obsah. Poukazuje na skutočnosť, že štýl nemá byť ani nízky, ani privysoký, ale vhodný. Quintilian v *Základoch rétoriky* kategorizuje jasnosť rečníckych prejavov vo vzťahu k presnosti, viacvýznamovosti, znalostnej úrovni recipienta i dobovému kontextu. Prirovnáva jasnosť reči k slnku, ktoré má udrieť do očí, aby poslucháč mohol nielen pochopiť, ale aby nemohol nepochopiť. V príspevku analyzujeme a vymedzujeme koncepty jasnosti a zrozumiteľnosti v dielach antickej rétoriky a porovnávame ich s vybranými prácami súčasnej teórie komunikácie, napríklad s teóriou inkluzívnej komunikácie a interakčnej štylistiky, čím poukazujeme na ich pretrvávajúcu relevantnosť v súčasnej komunikačnej praxi.

Kľúčové slová: rétorika, jasnosť, zrozumiteľnosť, diela klasickej rétoriky, inkluzívna komunikácia, interakčná štylistika



Mgr. Štefánia Budzáková
stefania.budzakova@uniba.sk
Univerzita Komenského v Bratislave
Filozofická fakulta
Katedra slovenského jazyka a teórie komunikácie
Bratislava
SLOVENSKÁ REPUBLIKA

„Slovenský jazyk je veľmi krásny jazyk“ alebo ako súvisia jazykové postoje s jazykovými ideológiami

Daša Cimermanová

Jazykoví používatelia o jazyku uvažujú reflexívne a to dvomi spôsobmi – reflexívno-logicky a reflexívno-axiologicky. Z toho vyplýva, že sú schopní jazyk hodnotiť, vyjadrovať sa k rôznym jazykovým oblastiam a javom bez hlbšieho lingvistického či filologického vzdelania. V nadväznosti na svoje predchádzajúce príspevky sa budeme zameriavať na jazykové problémy používateľov a na to, ako sa v ich formulácii profilujú jazykové postoje. Keďže jazykové postoje nie sú izolované javy, príspevok sa zameriava na súvislosť medzi vyjadrenými jazykovými postojmi a implicitnými jazykovými ideológiami používateľov slovenského jazyka. Pracovať budeme s takými podnetmi, ktoré obsahujú dlhší metajazykový komentár. Naopak, otázky týkajúce sa striktne jazykovej správnosti alebo také, ktoré obsahujú jasne a stručne formulované jazykové problémy bez metajazykových komentárov, z analýzy vynecháme. Pri podnetoch, ktoré zahŕňajú dlhší metajazykový komentár, predpokladáme, že budú obsahovať aj vyjadrené jazykové postoje a jazykové ideológie. Ide teda o podnety, v ktorých sa potenciálne nemusí vyskytovať ani konkrétny jazykový problém, ale skôr jazykový kritika (jazyka ako takého, konkrétnych jazykových javov alebo iných jazykových používateľov) či uvažovanie o jazyku. Materiál nám poskytujú otázky, ktoré prichádzajú do mailovej jazykovej poradne JÚLŠ, ale aj príspevky z poradní na internete, z tzv. profesionálnych a ľudových, a z nich najmä metajazykové komentáre, ktoré obsahujú v rámci podnetov aj diskusie. Cieľom príspevku je identifikovať metajazykové komentáre vyjadrené v podnetoch, ktoré prichádzajú do jednotlivých poradní a následne v nich poukázať na implicitne formulované jazykové postoje. Keď identifikujeme jednotlivé jazykové postoje, budeme hľadať súvis medzi nimi a implicitne vyjadrenými jazykovými ideológiami.

Kľúčové slová: jazykové problémy, jazykové postoje, jazykové ideológie, reflexívno-axiologické uvažovanie o jazyku, jazykové poradenstvo



Mgr. Daša Cimermanová, PhD.

dasa.cimermanova@juls.savba.sk

Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied, v. v. i.

oddelenie jazykovej kultúry a terminológie

Bratislava

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Překlad makedonské poezie jako znovuotevíraná výzva a didaktické implikace

Kristýna Dufková

Príspevek se zaměřuje na problematiku překladu a tzv. nepřeložitelnosti poezie a analyzuje, jak mohou být tyto otázky reflektovány v českém kontextu. Analýza vychází z tvorby čtyř významných makedonských básníků – Aca Šopova, Petra M. Andreevského, Gana Todorovského a Anta Popovského – jejichž poezie se vyznačuje výraznou metaforičností, hudebností a jazykovou hrou. Formální složka lyrického textu je zásadní, protože nese význam, určuje rytmus, strukturu a obraznost, a tím významně ovlivňuje možnosti překladatelského zpracování. Tradiční translatologické teorie operují s pojmem „nepřeložitelnosti“, moderní přístupy (Levý, Nordová, Vilikovský) však ukazují, že cílem není mechanické převádění jazykových prvků, ale zachování uměleckého účinku, estetické funkce a komunikace s čtenářem. Funkční ekvivalence Jiřího Levého zdůrazňuje, že při překladu poezie je důležitější vyvolat stejný efekt než doslovně kopírovat rytmus, lexikum či syntaktickou strukturu, což je zásadní pro poezii plnou nejednoznačností a jazykových inovací. Teorie skoposu a přístup Christiane Nordové dále ukazují, že překlad slouží estetickému i komunikačnímu účelu a jeho úspěch závisí i na kulturním přijetí v cílovém prostředí. Paradox „nepřeložitelnosti“ pak podle Malého spočívá v opakovaném překládání – každý nový překlad otevírá báseň jinak, odhaluje nové interpretace a udržuje ji živou v cílové kultuře. Nepřeložitelnost tak tedy znamená vlastně znovupřeložitelnost. Príspevek rovněž reflektuje didaktické využití poezie: básnické texty slouží k rozvoji jazykových kompetencí, citlivosti k významovým nuancím, rytmu, metaforám i kulturní identitě a umožňují efektivní práci s textem ve výuce makedonštiny pro nerodilé mluvčí. Analýza konkrétních překladových strategií je propojena s lingvodidaktickými metodami, které mohou být inspirativní nejen pro výuku menších jazyků, ale také pro práci s literárními texty v širším jazykovědném a kulturním kontextu.

Klíčová slova: překlad, makedonská poezie, ekvivalence, lingvodidaktika, interpretace, lyrický text



Mgr. Bc. Kristýna Dufková, Ph.D.
kristyna.dufkova@fpf.slu.cz
Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta
Ústav bohemistiky a knihovnictví
Opava
ČESKÁ REPUBLIKA

Slovotvorná motivácia a demotivácia kompozít v slovenčine

Michaela Gáborová

V príspevku sa venujeme analýze kompozít, pri ktorých je možné pozorovať proces postupného prechodu od slovotvornej motivácie k demotivácii. Tento jav vedie k synchronno-diachrónnemu prístupu k opisu kompozít, resp. až k hľadaniu ich etymológie. Takýto opis vybranej časti jazyka je súčasťou našej dizertačnej práce s názvom *Diachrónny výskum kompozít v slovenčine*. Slovotvorná motivácia sa v súčasnosti skúma predovšetkým zo synchronného hľadiska (ukážkou je napr. publikácia *Neologizmy a neologizácia v lingvistickej reflexii*, ed. M. Ološtiak). O diachrónny pohľad na slovenskú slovotvorbu sa pokúšal J. Furdík, avšak nateraz nemáme systematický opis slovotvorného vývoja tvorby kompozít v slovenčine. V rámci grantového projektu VEGA s názvom Interdisciplinárny a viacparadigmatický prístup k opisu slovenských kompozít, ktorý sa rieši na Katedre komunikačnej a literárnej výchovy Pedagogickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove (vedúca projektu: K. Vužňáková), sa realizuje komplexná slovotvorná analýza zložených slov v slovenčine. Jedným z výstupov projektu bude aj online *Slovotvorný slovník kompozít v slovenčine*, ktorý zaznamenáva jednotlivé slovotvorné parametre každého slova osobitne: motivačný význam, motivanty, slovotvorná štruktúra, alternačné zmeny, slovotvorné postupy, typ onomaziologickej kategórie, onomaziologická kategória, slovotvorné prostriedky, motivačná intencia. Napriek tomu, že ide o synchronný opis jazyka, komplexná analýza motivačných významov zachytáva časté rozdiely medzi slovotvorným a lexikálnym významom. Pri niektorých vývinovo starších kompozitách je často potrebné sledovať etymológiu slov a slovotvorná štruktúra môže byť pri takýchto lexikálnych jednotkách pre bežných používateľov jazyka už nejednoznačná, resp. zastretá. Zároveň narastajúca vzdialenosť medzi slovotvorným a lexikálnym významom ukazuje na vznikajúce rozdiely medzi jazykovým obrazom sveta používateľov jazyka v dobe vzniku lexikálnych jednotiek a aktuálnym jazykovým obrazom sveta, ktorý je determinovaný historickým a kultúrnym kontextom. V príspevku na vybraných lexikálnych jednotkách z korpusu *Slovotvorného slovníka kompozít*

v slovenčine demonštrujeme, ako štruktúrno-lingvistická analýza kompozít môže odkrývať uvedené synchrónno-diachrónne i kognitívningvistické aspekty jazyka.

Kľúčové slová: kompozitá, diachrónia, slovotvorná motivácia, demotivácia, etymológia



Mgr. Michaela Gáborová
michaela.gaborova@unipo.sk
Prešovská univerzita v Prešove
Pedagogická fakulta
Katedra komunikačnej a literárnej výchovy
Filozofická fakulta
Inštitút slovakistiky a mediálnych štúdií
Prešov
SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Grafiti v Kostol'anoch pri Hornáde (jazyková a tematická analýza)

Ján Teodor Gajdoš

Príspevok sa zaoberá jazykovou a tematickou analýzou grafiti na pomedzí areálov obce Kostol'any nad Hornádom a obce Družstevná pri Hornáde, kde sa z dôvodu vidieckeho typu zástavby vyskytujú najmä na železničnej stanici. Grafiti podľa klasifikácie J. Sokolovej (2017) patri k semikódovým zobrazeniam, pri ktorých má komunikačnú hodnotu ako text, tak aj estetické stvárnenie. Výskumu fenoménu grafiti sa v slovenskom akademickom prostredí venuje pozornosť najmä z estetického, sociálneho a kultúrneho hľadiska. Cieľom našej štúdie je poskytnúť sondu do grafitov z jazykovo-tematického hľadiska na úzko vymedzenom území; ide o dve obce v bezprostrednom okolí Košíc, čo vytvára pomerne špecifickú situáciu. Pri predkladanom výskume sa vychádza z lingvokultúrnych teoretických konceptov, z konceptu a metód výskumu jazykovej krajiny (keďže grafiti sú jej neoddeliteľnou súčasťou) a rôznych ďalších sociolingvistických koncepcií. Výskumy tohto druhu môžu slúžiť ako čiastkový vklad pri skúmaní jazykovej krajiny mapy daných území, prípadne ako porovnávací bod pri komplexnejšom jazyko-vo-tematickom výskume daného fenoménu v širších zemepisných a/alebo sociolingvistických súvislostiach.

Kľúčové slová: grafiti, jazyková krajina, lexika, syntax, hypokoristikum, vulgarizmus



Mgr. et Mgr. Ján Teodor Gajdoš
jan.teodor.gajdos@smail.unipo.sk
Prešovská univerzita v Prešove
Filozofická fakulta
Inštitút rusistiky
Prešov
SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Русский язык в условиях билингвизма: Особенности речевого поведения русскоговорящих мигрантов

Gubaidullina Regina Nailevna

Исследование посвящено анализу особенностей речевого поведения русскоговорящих мигрантов, находящихся в условиях билингвизма, а именно в языковой паре «русский – чешский». Тема билингвизма занимает важное место в современной лингвистике, поскольку процессы миграционных перемещений и культурного взаимодействия способствуют всё более тесному контакту языков и культур. В этих условиях особое значение приобретает изучение изменений в речевом поведении носителей русского языка, интегрирующихся в иную языковую среду и адаптирующихся к новым нормам. Актуальность работы определяется необходимостью анализа того, как изменяется речевое поведение русскоязычных мигрантов под воздействием чешского языка, какие особенности проявляются в их устной и письменной речи, а также как взаимодействуют процессы сохранения родного языка и освоения нового языкового окружения. Рассмотрение данного вопроса важно не только для развития теории билингвизма, но и для понимания социальных и культурных процессов, связанных с интеграцией мигрантов в принимающее общество. Целью работы является изучение языкового поведения русскоязычных мигрантов в условиях двуязычия и выявление специфики речи билингвов в языковой паре «русский – чешский». Необходимо выявить характерные черты устной речи мигрантов, владеющих русским языком, и описать характерные черты межъязыковой интерференции и заимствований. Практическая часть основана на анализе речевого поведения русскоязычных мигрантов в Чехии, что позволяет выявить общие закономерности и индивидуальные различия в их устной и письменной речи. Научная новизна работы заключается в попытке комплексного рассмотрения речевого поведения русскоязычных билингвов в специфических условиях чешской языковой среды. В исследовании уточняются механизмы взаимодействия русского и чешского языков в повседневной коммуникации,

выявляются особенности адаптации речи, а также определяются факторы, способствующие сохранению родного языка в условиях иноязычного окружения.

Ключевые слова: билингвизм, чешский язык, русский язык, речевое поведение, интерференция.



Gubaidullina Regina Nailevna
podatelna@zcu.cz
Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická
Katedra filologických studií
Plzeň
ČESKÁ REPUBLIKA

Slovenčina očami maďarských hovoriacich: jazykové rozdiely a výzvy pri učení sa

Zoltán László Havas

Osvojovanie si slovenčiny ako cudzieho jazyka u hovoriacich s maďarským materinským jazykom predstavuje špecifický proces, v ktorom sa stretávajú dva typologicky odlišné jazykové systémy. Slovenčina ako flektívny jazyk a maďarčina ako aglutinačný využívajú rozdielne spôsoby vyjadrovania gramatických vzťahov. To ovplyvňuje nielen formálnu, ale aj sémantickú a kognitívnu stránku jazykového prejavu. Tieto rozdiely môžu spôsobovať neistotu pri osvojovaní niektorých gramatických javov alebo pri porozumení významu, ktorý sa v daných jazykoch vyjadruje odlišnými prostriedkami.

Téma je zároveň aktuálna aj v kontexte jazykovej situácie na Slovensku, kde v južných oblastiach krajiny žije početná maďarská komunita, pre ktorú je kontakt slovenčiny a maďarčiny prirodzenou súčasťou každodenného života. Už na úrovni primárneho vzdelávania sa preto stretávame s otázkami, ako sa tieto typologické a kontaktné rozdiely prejavujú v osvojovaní si slovenčiny, a aký vplyv majú na formovanie jazykového vedomia žiakov.

Príspevok sa zameriava na niektoré oblasti, ktoré sa v praxi ukazujú ako problematické – napríklad vyjadrovanie časových a priestorových vzťahov, používanie predložkových väzieb, kongruenciu či tvorbu slovesných tvarov. Cieľom nie je ponúkať metodické odporúčania, ale poukázať na javy, ktoré vyplývajú z rozdielneho morfológického a syntaktického usporiadania jazykov. Analýza vychádza z autentických jazykových prejavov a z pozorovaní komunikácie medzi hovoriacimi so slovenčinou ako druhým alebo cudzím jazykom.

Cieľom práce je prispieť k lepšiemu pochopeniu toho, ako sa typologické rozdiely medzi aglutinačným a flektívnym jazykom prejavujú v kontexte slovensko-maďarského jazykového kontaktu a akým spôsobom ovplyvňujú kognitívne spracovanie a osvojovanie si slovenčiny v každodennej komunikácii aj v školskom prostredí.

Kľúčové slová: typologické rozdiely, vzťah medzi slovenčinou a maďarčinou, osvojovanie gramatických štruktúr, slovenčina ako cudzí jazyk



Mgr. Zoltán László Havas

havas@marraigimi.sk

Gymnázium a základná škola Sándora Máraiho

s vyučovacím jazykom maďarským Košice

Košice

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Od odborníka k influencerovi: nové role vedca a lekára v online priestore

Monika Hladíková

Príspevok bude venovaný skúmaniu premeny role lekára, resp. vedca v lekárskom odvetví a jeho nového výskytu – v priestore zdanlivo jednosmernej, no v skutočnosti dynamicky spätnej online komunikácie. V súčasnosti totiž množstvo lekárov pred tradičnou praxou v ambulancii či v laboratóriu uprednostní aj úlohu popularizátorov vedy, edukátorov, mentorov či influencerov. Tento typ komunikácie im umožňuje inovatívny kontakt s publikom a pacientmi, pričom digitálne platformy vytvárajú nové možnosti budovania dôvery, komunity a šírenia poznania mimo klasických vedeckých a medicínskych rámcov. S týmto posunom sa však spájajú aj výzvy: udržanie odbornosti a dôveryhodnosti v prostredí, kde sa odborné informácie prelínajú s obsahom zdieľaným laikmi a kde zároveň cirkuluje obrovské množstvo hoaxov či zavádzajúcich tvrdení. Rovnako sa otvára otázka etických hraníc – nakoľko je možné či vhodné kombinovať profesionálnu autoritu s osobnou prezentáciou a do akej miery sa tak mení percepcia lekára vo verejnom diskurze. Môj príspevok si kladie za cieľ poukázať na to, akým spôsobom sa hybridizujú profesionálne a mediálne identity a otvoriť diskusiu o príležitostiach a rizikách, ktoré tento posun prináša pre vedu a spoločnosť. Ako prípadová štúdia poslúži MUDr. Boris Bajer, PhD., ktorý disponuje výraznou sledovateľskou základňou a reprezentuje model lekára, pre ktorého je online priestor prirodzenou platformou na šírenie poznatkov i osobných postrehov. Zároveň sa zameriam na fenomén prelínania lifestylevej a odbornej komunikácie. V online priestore sa čoraz častejšie objavujú príspevky lekárov, ktoré nesprostredkujú len medicínske fakty, ale ponúkajú aj tipy na zdravý životný štýl, motivačné posolstvá či vizuálne atraktívne momenty každodennosti. Tento trend otvára otázku, do akej miery možno lifestyle oddeliť od striktne odborného lekárskeho diskurzu a kde sa tieto roviny prirodzene prelínajú. Príspevok sa zameria na analýzu štylistických a obsahových stratégií, prostredníctvom ktorých sa lekárska autorita prispôbuje formátom lifestylevej komunikácie. Diskusia zároveň poukáže na potenciál tohto trendu

posilňovať blízkosť, dôveryhodnosť a participáciu publika, ale aj na riziká spojené s rozmazávaním hraníc medzi popularizáciou, osobnou prezentáciou a odbornou praxou. V závere bude pozornosť venovaná otázke, či sa zmena rolí lekára v digitálnom prostredí dá interpretovať skôr ako obohatenie komunikačného repertoáru, alebo ako narušenie tradičného vnímania jeho profesionálnej autority.

Kľúčové slová: zdravotníctvo, lifestyle, štylistika, sociálne médiá



Mgr. Monika Hladíková

hladikova9@uniba.sk

Univerzita Komenského v Bratislave

Filozofická fakulta

Katedra slovenského jazyka a teórie komunikácie

Bratislava

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Lingvistická a pedagogická specifika žáků s vývojovou dysfázií

Bára Hloucalová

Príspevek se věnuje problematice vývojové dysfázie (VD) v kontextu inkluzivního vzdělávání a ukazuje ji na případové studii žákyně 2. stupně základní školy hlavního vzdělávacího proudu. Vývojová dysfázie, neurovývojová jazyková porucha, zasahuje všechny jazykové roviny a významně ovlivňuje proces osvojování i aktivního užívání mateřského jazyka. Diagnóza proto vyžaduje dlouhodobou a systematickou podporu, která přesahuje rámec běžné výuky a vyžaduje spolupráci učitelů, speciálních pedagogů, logopedů i rodiny. V českém prostředí je navíc situace komplikována terminologickou nejednotností, kdy se v odborné literatuře i praxi setkáváme s různými označeními (např. vývojová dysfázie, specifická jazyková porucha, Developmental Language Disorder – DLD), což může znesnadňovat komunikaci mezi jednotlivými profesními skupinami. Praktická část studie představuje záznamy z reedukačních seminářů, které vedl školní speciální pedagog, a analyzuje projevy žákyně v jazykových rovinách. Detailní lingvistická analýza ukazuje, že navzdory závažným obtížím ve sluchové diferenciaci, řečové produkci a práci s metajazykem je žákyně schopna při cílené podpoře a vhodné individualizaci prokazovat hluboké porozumění gramatickým pravidlům a reflektovat vlastní učení. Tyto poznatky dokládají, že obtíže nejsou odrazem nižších intelektových schopností, ale specifického způsobu jazykového zpracování, které vyžaduje přizpůsobené didaktické strategie. Diskuze poukazuje na význam individualizace výuky, reedukačních postupů a podpůrných opatření, která zohledňují potřebu jasného strukturování instrukcí či systematickou práci s krátkodobou pamětí. Zároveň se zdůrazňuje nutnost vytvoření jednotného metodického rámce pro práci s žáky s VD, neboť terminologická roztržičnost i personální nestabilita školních poradenských pracovišť představují bariéry efektivní podpory. Případová studie potvrzuje, že kvalitně nastavené podpůrné prostředí a systematická mezioborová spolupráce umožňuje žákům s vývojovou dysfázií plnohodnotné zapojení do edukace v hlavním vzdělávacím proudu a přispívá k rozvoji jejich celkového potenciálu.

Klíčová slova: vývojová dysfázie, jazykové roviny, základní škola, český jazyk, inkluze



Mgr. Bára Hloucalová
bara.hloucalova@pedf.cuni.cz
Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka
Praha
ČESKÁ REPUBLIKA

Inkluzívnosť emotikonov v kontexte semiózy

Kristína Holková

V príspevku analyzujeme potenciálnu inkluzívnosť emotikonov v rámci dostupných semiotických teórií (ikony, indexy a symboly) (Peirce, 1972) a moderných konceptov multimodálnej komunikácie (Kress & van Leeuwen, 2001). Semióza zahŕňa tri základné komponenty: signifiant (označujúci aspekt znaku), signifié (designát, čo znak reprezentuje) a interpretant (význam alebo pojem, ktorý sa vytvára v mysli interpretujúceho subjektu) (Peirce, 1972), (Saussure, 2008). Proces semiózy je nekonečný a neustále sa rozvíjajúci, pretože každý interpretant sa môže sám o sebe stať znamenajúcim v ďalšej fáze semiózy (Eco, 1976). Semiotika ako veda o znakoch skúma práve tento proces semiózy, ktorý umožňuje pochopenie, ako znaky fungujú a ako sprostredkujú významy v rôznych kultúrnych, sociálnych a komunikačných kontextoch. Na rozdiel od jednoduchého prenosu informácie semióza zahŕňa aj konštrukciu nových významov v interakcii medzi znakom a jeho interpretom (Barthes, 1964) (Orgoňová, Bohunická, 2018). Emotikony sú skúmané ako znaky, ktoré nielen reprezentujú emócie, ale aj sprostredkujú sociálne a kultúrne významy podporujúce inkluzívnosť v digitálnej komunikácii (Danesi, 2016). Príspevok vychádza z kritiky univerzálnosti emotikonov (Bucher & Helmond, 2018), poukazujúc na potrebu vnímať ich ako dynamické znaky, ktorých význam sa konštruje v socio-kultúrnej interakcii a širokochápanom kontexte (Eco, 1976). Zároveň sa budeme sústrediť na problematiku zovšeobecňovania významov emotikonov vzhľadom na rozmanitosť kultúrnych a identitných perspektív. Cieľom je vytvoriť modely pre inkluzívnejší grafický dizajn a interpretáciu emotikonov, ktoré by podporovali rozmanitosť a pluralitu kultúrnych významov, čím by sa posilnila ich funkcia v digitálnej semiotike a inkluzívnej komunikácii. Literatúra Barthes, R. (1964). *Elements of Semiology*. Bucher, T., & Helmond, A. (2018). *The Affordances of Social Media Platforms*. Černý, J., Holeš, J. (2004). *Sémiotika*. Danesi, M. (2016). *The Semiotics of Emojis: The Rise of Visual Language in the Age of the Internet*. Eco, U. (1976). *A Theory of Semiotics*. Kress, G., & van Leeuwen, T. (2001). *Multimodal Discourse: The Modes and Media of Contemporary Communication*. Orgoňová, O.,

Bohunická, A. (2018). Interakčná štylistika. Peirce, C. S. (1972). Lingvistické čítanky I. Saussure, F. de. (1996). Kurs obecné lingvistiky.

Kľúčové slová: znak, inklúzia, emotikony, semióza, interpretácia



Mgr. Kristína Holková

holkova26@uniba.sk

Univerzita Komenského v Bratislave

Filozofická fakulta

Katedra slovenského jazyka a teórie komunikácie

Bratislava

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Nevinní neprechádzajú na červenú – vyhláste pátranie! (na margo spracovania slovnodruhových prechodov vo výkladovom slovníku)

Tomáš Huntata

Obohacovanie slovnej zásoby je prirodzeným javom v každom jazyku. K jej rozšíreniu môže dôjsť buď preberaním lexikálnych jednotiek z cudzích jazykov, alebo pomocou vlastných zdrojov, napr. deriváciou, abreviáciou, kompozíciou, multiverbizáciou a i., či prehodnotením už jestvujúcich lexém (slovnodruhovú prechody). Problematika slovnodruhových prechodov má v slovenčine nejednotný terminologický aparát. Tento proces prehodnocovania lexikálnych jednotiek sa zvykne označovať rôzne, napr. konverzia (Balážiková, 1997/1998; zároveň tu ide o polyfunkčný termín), morfológická motivácia (J. Furdík, 2008; M. Ološtiak, 2017), homonymná konverzia (E. Jančovičová, 1997), v niektorých špecifických prípadoch aj transpozícia (v prípade substantivizácie slovesných podstatných mien či adjektivizácie prídavných slov), či deskriptívnym spôsobom – slovnodruhovú prechod (napr. J. Kačala, 1987), príp. sa určuje rozdiel medzi slovnodruhovú prechodom a slovnodruhovú prevodom (porov. M. Dokulil, 1982). Homonymá majú v slovenčine taktiež svoje špecifické zastúpenie. Ide o také lexikálne jednotky, ktoré majú rovnakú grafickú podobu, ale úplne odlišný význam. Pri slovnodruhovú prechode je homonymia dôsledkom tohto procesu, a teda je dôležité správne ju zachytiť v slovníku. To, ako sú lexikograficky spracované homonymá, závisí od koncepcie konkrétneho slovníkového diela. Cieľom predkladaného príspevku je porovnať, ako sú lexikograficky spracované jednotlivé typy lexém utvorené slovnodruhovú prechodom v jednotlivých slovníkoch – Slovník slovenského jazyka (1959 – 1968), Krátky slovník slovenského jazyka (2003) a Slovník súčasného slovenského jazyka (2006, 2011, 2015, 2021). Rozdielnosť, respektíve podobnosť lexikografického spracovania týchto jednotiek budeme demonštrovať na vybraných heslách (vyberáme rozličné prípady slovnodruhovú prechodu, napr. substantivizáciu, adjektivizáciu ap.), pričom nás budú zaujímať aj výhody a nevýhody prijatého riešenia či iné alternatívy spracovania.

Kľúčové slová: slovnodruhový prechod, homonymia, lexikografia, slovník



Mgr. Tomáš Huntata

tomas.huntata@juls.savba.sk

Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied, v. v. i.
oddelenie súčasnej lexikológie a lexikografie

Bratislava

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Особенности обучения китайскому языку как иностранному

Чэнь Инэр

В последние годы китайский язык становится все более популярным во всем мире. Однако существует ряд особенностей его изучения. На основе проведенного нами исследования можно дать следующие рекомендации. Организация управления аудиторией при обучении китайскому языку как иностранному основывается на поддержании установленных правил с одновременной адаптацией под особенности международной аудитории. При разработке эффективной учебной программы необходимо учитывать уровень владения языком, цели и условия обучения. При подборе учебных материалов следует ориентироваться на практичность и интерес, и в то же время учитывать баланс между знанием языка и культурным содержанием. Комбинированная методика, включающая как традиционные, так и инновационные методы обучения, считается наилучшей для обучения китайскому языку как иностранному, улучшая комплексное владения языком, мотивацию к обучению и навыки межкультурной коммуникации. Начинать обучение китайскому языку как иностранному следует с работы над фонетикой как основополагающего аспекта, принимая во внимание принцип учета родного языка. Так, в русском языке отсутствует понятие тона, а также имеются значительные различия в системе согласных. Следовательно, при обучении фонетике преподаватели должны подбирать соответствующие учебные материалы и подчеркивать системные различия между двумя языками с помощью сопоставительного анализа. Русские студенты сталкиваются с трудностями и при изучении китайских иероглифов. Поэтому преподавателям необходимо уметь пользоваться цифровыми инструментами (например, ChatGPT), использующими русский язык в качестве языка-посредника. Обучение китайскому языку как иностранному необходимо выстраивать на принципах культурно-связного соизучения, учета ценностных культурных универсалий, этнографичности,

речеповеденческих стратегий, управляемости. Культурно-адекватные учебные ресурсы способствуют развитию межкультурной коммуникативной компетенции, например, при знакомстве с традиционными китайскими праздниками их можно сравнивать с соответствующими российскими. Представленная система обучения может быть полезна для студентов, рассчитывающих сдать экзамен на знание китайского языка. Хорошим выбором будет «Учебник по стандарту HSK», который по своей организации строго соответствует требованиям экзаменационной программы, включает в себя практические вопросы на понимание речи на слух, стратегии чтения и письменные задания. Сертификат HSK является авторитетным подтверждением владения китайским языком. В связи с увеличивающимся количеством желающих изучать китайский язык, необходима подготовка преподавательского состава, владеющего как лингвистической, так и экстралингвистической компетенций, включающей знание культурного контекста и владеющего навыками гибкого использования различных методик обучения, включая цифровые.

Ключевые слова: китайский язык, обучение, фонетика, иероглиф, межкультурная коммуникация, культурно-связное соизучение, стандарт HSK



Чэнь Инэр

аспирант

yingerchen400@gmail.com

Уральский федеральный университет

Уральский гуманитарный институт

кафедра иностранных языков и перевода

Екатеринбург

РОССИЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ

O toponyme Kakava v etymologicko-motivačných a areálových súvislostiach

Patrik Jakubek

Terénne názvy (anonymy) ako vlastné mená všetkých neživých nesídelených objektov fixovaných v geografickom priestore sa nielen v súčasnom slovenskom lingvistickom (onomastickom) diskurze profilujú ako výskumná oblasť, ktorá sa vyznačuje trvalo rastúcim záujmom. Tento výskumný trend súvisí azda so skutočnosťou, že terénne názvy možno považovať najmä za autentické jazykové relikty sprostredkujúce poznatky o historickej apelatívnej lexike či slovotvorných postupoch, ktoré už v súčasnej slovenčine nie sú zachované, a jednak aj za zdroj informácií extralingvistického charakteru, predovšetkým poznatkov o širších kultúrnych, demografických alebo historických súvislostiach osídľovania či hospodárskeho využívania konkrétnych lokalít. Tým sa terénne názvy stávajú aj významným prameňom pre rôznorodé interdisciplinárne výskumy. Rozsiahly materiál sústredený v kartotéke terénnych názvov spracováanej v Jazykovednom ústave Ľudovíta Štúra SAV, v. v. i., umožňuje analyzovať lexikálne, slovotvorne či motivačne aj také názvy, ktoré sa na území Slovenska vyznačujú pomerne nízkou frekvenciou alebo obmedzenou areálovou distribúciou. Jedným z takých je aj toponymum Kakava. Primárnym cieľom príspevku je preto komplexne zhodnotiť tento názov z hľadiska lexiky, slovotvorby, etymológie a onymickej motivácie s prihliadnutím na jeho areálovú distribúciu, ktorá kopíruje vymedzené geografické oblasti najmä západného a východného Slovenska. Napriek tomu, že ide v súčasnosti už o málo frekventované toponymum, možno jeho výskyt registrovať v rôznych tvaroslovných podobách a v rozličných funkciách – ako hydronymum, terénny názov a naostatok aj ako urbanonymum – čo nepochybne umožňuje jeho komplexnejšiu charakteristiku. Pri spracovaní a rekonštrukcii onymickej motivácie vychádzame zo synergického využitia viacerých zdrojov, hlavne však z dokladov nárečovej a anojkonymickej kartotéky, lexikografických diel a sekundárnej literatúry, ktoré v rôznych podobách toto toponymum zachytávajú, informácií z vlastných terénnych výskumov a z dokladov zachytávajúcich ľudovú etymológiu. Keďže ako

najpravdepodobnejšie východiská sa pre názov ponúkajú prvky buď zo slovenskej, alebo z maďarskej jazykovej bázy, pri určení relevantnosti jednotlivých hypotéz využívame tiež poznatky metódy rekurzu (bližšie Šrámek, 1999, s. 92 – 100), syntetickej metódy (bližšie Krajčovič, 2011, s. 85 – 88) a prihliadame aj na mimojazykové faktory, ako sú poloha, charakter krajinného výseku, v ktorom je takto pomenovaný objekt situovaný, či historické osídľovacie procesy lokality. Dôležitou súčasťou analýzy je napokon aj porovnanie skúmaného názvu s formálne blízkou podobou názvu Kokava, ktorú možno reflektovať ako komponent v osadných názvoch Liptovská Kokava a Kokava nad Rimavicou.

Kľúčové slová: Kakava, Kokava, toponymum, terénny názov, analýza, onymická motivácia



Mgr. Patrik Jakubek

patrik.jakubek@juls.savba.sk

Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, v. v. i.

oddelenie dejín slovenčiny, onomastiky a etymológie

Bratislava

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Jazyková krajina v kontextu teritoriálneho sporu – co nám říkají meziválečné texty o Těšínsku

Katarzyna Jonkisz

Príspevek Jazyková krajina v kontextu teritoriálneho sporu – co nám říkají meziválečné texty o Těšínsku bude prezentovat výsledky kvalitativní analýzy českých a polských textů z let 1918–1948, když vrcholil pohraniční spor o Těšínsko mezi tehdejším Československem a Polskem. Jednat se bude o knihy, které byly vydané v první polovině 20. století a zabývaly se tématem Těšínska. Pro výzkum byly zvolené následující české a polské texty: Těšínsko Jana Hejreta (1919), O Těšínsko Ferdinanda Pelce (1928), Śląsk za Olzą Pawła Hulky-Laskowského (1938) a Dowody polskości Śląska Cieszyńskiego (1930) Wiesława Wojnara. Zmíněné texty budou zkoumané jako pramen pro výzkum historické jazykové krajiny, jež je zajímavým nástrojem k poznání jazykových a mimojazykových poměrů ve společnosti. Rekonstrukce jazykové krajiny a sledování jejího vývoje umožňuje zachycení její dynamiky. Může také přispět k porozumění specifiky současné jazykové situace na daném území. Príspevek Jazyková krajina v kontextu teritoriálneho sporu – co nám říkají meziválečné texty o Těšínsku nebude věnován jenom samotným popisům jazykové krajiny, ale především jejich využití v argumentační strategii obou stran konfliktu. Zajímá nás bude způsob, jakým se o jazykové krajině píše, jak je hodnocena a vnímána autory, jaké její prvky jsou tematizovány. Klíčová bude také interpretace jazykové krajiny v kontextu pohraničního sporu a diskuzi o teritoriálních nárocích národnostních skupin účastnících se sporu o Těšínsko. Jelikož strany konfliktů používaly odlišné argumenty a vzájemně na sebe reagovaly, zajímá nás budou také rozdíly v interpretaci a vnímání jazykové krajiny. Výsledky výzkumu mohou být v budoucnosti doplněny dalšími dostupnými prameny (fotografiemi, novinovými články apod.) a také nabízejí komparaci se současnou jazykovou krajinou, včetně způsobu jejího využití v politických diskuzích.

Klíčová slova: Těšínsko, jazyková krajina, publicistika, politická lingvistika, teritoriální spor



Mgr. Mgr. Katarzyna Jonkisz
Katarzyna.Jonkisz.s01@osu.cz
Ostravská univerzita
Filozofická fakulta
Katedra českého jazyka
Ostrava
ČESKÁ REPUBLIKA

Způsoby grafického označení bohemismů v psaných projevech rusky mluvících v českém prostředí

Marie Kaguševa

Príspevok se věnuje otázce grafického označování bohemismů v psaných projevech rusky mluvících uživatelů žijících v českém prostředí. Bohemismy chápeme jako jazykové jednotky českého původu, které se prostřednictvím dlouhodobého jazykového kontaktu a každodenní bilingvní praxe dostávají do ruských textů. Cílem je popsat a analyzovat způsoby, jakými jsou bohemismy vizuálně zachycovány, a ukázat jejich funkce v komunikační praxi. Zkoumaný materiál tvoří korpus autentických textů z období 2010 – 2025, zahrnující diskusní fóra, sociální sítě a inzerci. Analýza ukazuje, že grafické způsoby nejsou jednotné, ale rozvíjejí se podle míry adaptace českého výrazu i podle komunikační situace. Mezi nejčastější varianty patří: Použití latinky bez diakritiky – autentičnost českého výrazu je částečně zachována, ale diakritická znaménka jsou vynechána (např. potvrzení o studiu, termin, infopult). Použití autentického českého písma – výraz je přejat v původní grafické podobě včetně diakritiky, což zdůrazňuje lokální realitu a úřední kontext (např. potvrzení o studiu, termín). Transliterace do cyrilice – český výraz se přizpůsobuje ruskému pravopisnému systému a stává se součástí ruského textu (жадость, термин). Vyznačení pomocí uvozovek nebo kurzívy – signalizace cizosti, ironie nebo nestandardnosti výrazu. Hybridní konstrukce – kombinace českých a ruských prvků (подать жадость на продlení, справка о ubytování). Získané výsledky ukazují, že volba grafického označení není pouze technickým prostředkem, ale také odráží identitu pisatele a jeho vztah k majoritnímu prostředí. Použití autentického českého zápisu bývá spojeno se snahou zdůraznit oficiální a institucionální realitu, zatímco transliterace do cyrilice naznačuje začlenění výrazu do běžné jazykové praxe rusky mluvících v diaspoře. Zajímavým jevem je rovněž vědomá stylizace – kombinace latinky a cyrilice může fungovat jako marker příslušnosti k bilingvní komunitě. Studie vychází z teoretického rámce kontaktové lingvistiky (E. Haugen, U. Weinreich) a ukazuje, že způsoby grafického označování bohemismů lze chápat nejen jako projev jazykové interference,

ale i jako vizuální prostředek vyjadřování kulturní identity. Výsledky jsou využitelné jak pro další výzkum jazykové attrice ruštiny v zahraničí, tak pro praktické účely – při výuce češtiny pro rusky mluvící studenty, ruštiny pro české studenty i při přípravě didaktických materiálů pro bilingvní prostředí.

Klíčová slova: bohemismy, rusky mluvící, české jazykové prostředí, psaný projev, jazyk Internet prostředí



Mgr. Kaguševa Marie

uesesbs@ff.cuni.cz

Karlová Univerzita

Filozofická fakulta

Praha

ČESKÁ REPUBLIKA

Medzi dvoma svetmi: mená Bulharov na Slovensku v komunitnom korpuse (1998) a v registri obyvateľstva (2009)

Eli Vanyova Kanova

Príspevok *Medzi dvoma svetmi* nadväzuje na monografiu Márie Angelovej-Atanasovej o menách a priezviskách Bulharov na Slovensku (1998) a dopĺňa ju o administratívny prierez z registra obyvateľstva Slovenskej republiky k roku 2009. Cieľom je prispieť k výskumu pridaním nových údajov a načrtnúť metodický most medzi komunitne budovaným onomastickým korpusom a populáciou definovanou právnym statusom (občianstvo). Rámec úmyselne nepredkladá kompletne výsledky; systematizuje prístup, ktorý umožňuje bezpečné porovnávanie komunitných pozorovaní so stavom evidencie a vytvára priestorové i interpretačné ukotvenie pre následnú analýzu osobných mien a priezvisk v slovensko-bulharskom kontaktovom prostredí. Zároveň formuluje minimálne dokumentačné nároky (jasné pravidlá transliterácie, zverejniteľné postupy čistenia údajov a kontrolné tabuľky), aby boli všetky kroky transparentné, overiteľné a opakovateľné aj v ďalších dátových rezoch. Zamieriava sa na replikovateľnú metodiku: mapovanie okres→kraj, opatrné deskriptívne ukazovatele a normalizáciu zápisov mien s ohľadom na slovensko-bulharské korešpondencie (písmo, diakritika, transliterácia, ženské derivácie priezvisk). Kľúčová je dištinkcia medzi pravopisnou variabilitou (artefakt zapisovania a softvérových či inštitucionálnych obmedzení) a skutočnou zmenou menného repertoáru (sociolingvistický proces), aby interpretácie neboli determinované čisto technickými rozdielmi v zápise. Príspevok otvorene pomenúva limity (občianstvo ≠ pôvod/komunita; kraj/okres ≠ komunita), pracuje výlučne s agregovanými ukazovateľmi a rešpektuje ochranu osobných údajov. Výsledkom je konsistentný metodický most medzi komunitným korpusom (1998) a registrom (2009), ktorý – po doplnení o aktuálne i historické výpisy z toho istého registra alebo z iných korpusov a evidencií – umožní synchrónne (naprieč regiónmi) aj diachrónne (v čase) porovnávanie a ktorý možno priamo uplatniť aj pri iných menšinách či skupinách cudzincov na Slovensku. Rámec zároveň ponúka praktickú oporu

pre jazykové poradenstvo a jemné terminologické odporúčania pri zápise niektorých cudzích mien v úradných dokladoch a informačných systémoch.

Kľúčové slová: onomastika a antroponymia, osobné mená a priezviská, slovensko-bulharský jazykový kontakt, transliterácia a normalizácia zápisov, komunitný korpus a register obyvateľstva, synchrónne a diachrónne porovnávanie



Mgr. Eli Vanyova Kanova
eli.kanova@gmail.com

Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied, v. v. i.
Bratislava

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Dialektologický podcast – Záhorácke oné¹

Martina Kotvanová

Príspevok sa venuje predstaveniu pripravovaného dialektologického podcastu s názvom „Záhorácke oné“, ktorý tvorí súčasť dizertačnej práce autorky. Zameriava sa na prepojenie lingvistického výskumu s populárno-náučným presahom a oslovenie nielen odbornej, ale aj laickej verejnosti. Zároveň využíva moderné prostriedky na uchovávanie a popularizáciu nárečí. Podcast bude koncipovaný ako séria približne 45-minútových dielov zameraných na rozhovory s obyvateľmi Záhoria. Ich výpovede budú zachytávať jazykový aj spoločenský obraz regiónu v rôznych obdobiach cez prizmu viacerých socio-demografických charakteristík (vek, vzdelanie, povolanie, záujmy). Jednotlivé epizódy prinesú prierez rozmanitými témami ako napr. detstvo, rodinné a sviatočné zvyky, jedlo, miestna história či vzťah k nárečiu a jeho odovzdávaniu ďalším generáciám. Doplnujúce krátke odborné vstupy objasnia špecifiká záhorských nárečí v oblasti hláskoslovia, morfológie a lexiky. Cieľom podcastu je zmapovanie vývinových tendencií v záhorských nárečiach a sprístupnenie ich súčasnej podoby so zohľadnením rozdielov v prejavoch jednotlivých používateľov. Jeho úlohou je zároveň poukázať na faktory, ktoré sa podieľajú na transformácii jazykových a kultúrnych prejavov v aktuálnych spoločenských podmienkach. V neposlednom rade obohacuje metodologické prístupy získavania nárečového materiálu prostredníctvom moderných technológií. Výsledné nahrávky budú predstavovať cenný socio-lingvistický materiál zachytávajúci dynamiku a vývinové tendencie v záhorských dialektoch, využiteľný pre potreby dizertačného výskumu a v širšom kontexte slovenskej dialektológie. Podcast „Záhorácke oné“ bude prepájať výskum s atraktívnou audioformou, ktorá sprístupní nárečové prejavy nielen odborníkom, ale aj širokej verejnosti. Predstaví inovatívny spôsob, ako dokumentovať záhorské dialekty, uchovávať nehmotné kultúrne dedičstvo,

¹ Abstrakt príspevku vznikol v rámci riešenia projektov Plánu obnovy a odolnosti SR, projekt č. 09I03-03-V02-00045, financovaného EÚ NextGenerationEU a VEGA č. 2/0114/22 Slovník slovenských nárečí.

podporovať medzigeneračné zdieľanie a spájať kultúru každodennosti so súčasnými médiami.

Kľúčové slová: nárečie, podcast, sociolingvistika, Záhorie, kultúrna identita, súčasné médiá



Mgr. Martina Kotvanová
martina.kotvanova@juls.savba.sk
Jazykovedného ústavu Ľ. štúra SAV, v. v. i.
Dialektologické oddelenie
Bratislava
SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Keď slová predbiehajú monoposty: expresívny jazyk komentátorov Formule 1

Natália Kováčová

Športový komentár predstavuje osobitný typ mediálnej komunikácie, v ktorej sa jazyk stáva prostriedkom okamžitého sprostredkovania dynamického deja, napätia a emócií. Formula 1 ako mimoriadne dynamický, globálne sledovaný a vysoko technický šport kladie na komentátorov vysoké nároky – musia reagovať v reálnom čase, presne interpretovať dianie na trati a zároveň udržať pozornosť divákov počas celého prenosu. Kľúčovú úlohu pritom zohráva expresivita, ktorá umožňuje dramatizovať situácie, zdôrazniť kľúčové momenty a vtiahnuť divákov do diania. Tento príspevok sa zameriava na analýzu expresívnych jazykových prostriedkov v priamych prenosoch Formuly 1, pričom osobitná pozornosť sa venuje spôsobu, akým ich využívajú samotní komentátori. Výskumný materiál tvorí analýza dvoch vybraných pretekov sezóny 2025, odvysielaných stanicou Nova Sport 5. Analyzovaná vzorka zahŕňa prejav troch komentátorov, jedného slovenského a dvoch českých. Cieľom príspevku je preskúmať, ako komentátori prostredníctvom obrazných pomenovaní, hodnotiacich výrazov, metaforických konštrukcií a ďalších jazykových prostriedkov formujú naratív pretekov a vytvárajú emocionálnu dynamiku, ktorá zásadne ovplyvňuje divácky zážitok. Analýza zároveň poukazuje na to, že práve systematické využívanie expresivity predstavuje jeden z hlavných nástrojov, ktorými komentátori vytvárajú plynulý naratív, podporujú atmosféru okamihu a posilňujú autenticitu živého športového prenosu. Vďaka týmto jazykovým stratégiám sa komentár stáva nielen informatívnym, ale aj výrazne emočne orientovaným prvkom, ktorý zásadne ovplyvňuje spôsob, akým divák vníma a interpretuje dianie na trati.

Kľúčové slová: Formula 1, športový komentár, metafora, hyperbola, prirovnanie



Mgr. et Mgr. Natália Kováčová
kovacova.natalia@mail.muni.cz
Masarykova univerzita
Filozofická fakulta
Ústav slavistiky
Brno
ČESKÁ REPUBLIKA

Модель коммуникативной личности учителя РКИ: поведенческий уровень

Bohdana Kravchenko

В настоящее время в центре научного познания находится антропологический подход, в рамках которого человек рассматривается как центральный субъект когнитивных процессов и исходная точка любого анализа. Следовательно, главный научный интерес сосредоточен на участнике речевого общения в контексте его коммуникативного взаимодействия с другими людьми. В рамках исследований, посвященных соотношению личности, языка и коммуникации, ученые Г. И. Богин (1984), В. П. Конецкая (1997), В. В. Леонтьев (1999), В. В. Красных (2001), В. И. Карасик (2002) и Ю. Н. Караулов (2010) используют такие понятия, как «языковая личность», «речевая личность» и «коммуникативная личность», что свидетельствует о разнообразии подходов к изучению этого явления. Многообразие данных синонимических понятий находит отражение и в существующих моделях языковой и коммуникативной личности. В рамках настоящего исследования в качестве приоритетного используется наиболее комплексное понятие «коммуникативная личность», раскрывающее особенности проявления личности в ситуации реального коммуникативного взаимодействия и охватывающее как вербальный, так и невербальный код коммуникации. Отметим, что в настоящем исследовании особое внимание уделяется коммуникативной личности именно учителя русского языка как иностранного (РКИ). В традиционном понимании педагог является субъектом речевого воздействия, формирующим и направляющим развитие обучающегося, который рассматривается как объект педагогического влияния. Исходя из сказанного, предметом исследования являются вербальные и невербальные средства проявления личности учителя, речевые акты, стратегии и тактики, отражающие поведенческий уровень модели коммуникативной личности учителя РКИ. Объектом анализа выступает коммуникативная личность. Цель работы заключается в формировании поведенческого уровня модели

коммуникативной личности учителя РКИ на основе базовой модели коммуникативной личности, разработанной В. И. Карасиком (2002), и коммуникативной модели урока, представленной В. Э. Морозовым (2012).

Ключевые слова: Коммуникативная личность, модель коммуникативной личности, вербальные и невербальные средства, речевые акты, стратегии и тактики



Mgr. Bohdana Kravchenko
bohdana.kravchenko@ukf.sk
Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
Filozofická fakulta
Katedra slovanských filológií
Nitra
SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Jazyková zdvořilost v češtině pro cizince: učebnice vs. korpus

Magdaléna Lapúniková

Spolu s cizím jazykem si osvojujeme soubor pragmatických a sociolingvistických kompetencí, které lze souhrnně nazvat jazykovou zdvořilostí. Jedná se o oblast, jejíž uchopení při výuce cizího jazyka, v tomto případě češtiny, není jednoduché. Vycházíme z předpokladu, že pouhý přirozený kontakt cizince s českým prostředím není k osvojení sociokulturní složky komunikace dostatečný a je potřeba tuto dovednost cíleně a systematicky vyučovat. Přesto bývá výuka sociokulturních dovedností ve výuce zanedbávána, a to z mnoha důvodů: kvůli nedostatku času, absenci vhodných materiálů, vysokým nárokům na znalosti vyučujícího nebo kvůli metodologické náročnosti. Důvodem může být také nedostatek impulzů v učebnicích, které by lektory v tomto směru navedly a povzbudily je, aby se této problematice častěji věnovali. Autoři učebnic se pragmatické a sociolingvistické složce komunikace věnují jen okrajově, ač je pro komunikaci stejně důležitá jako gramatika či slovní zásoba. Příspěvek je zaměřen na možnosti prezentace zdvořilosti v jazykových učebnicích – na základě analýzy osmi nejpoužívanějších učebnic a učebnicových řad češtiny pro cizince stanovíme pět problematických oblastí české jazykové zdvořilosti: pozdravy a rozloučení, tzv. small talk, oslovení, tykání a vykání a jev, který nazýváme jako adekvátní přímost komunikace. Dle Společného evropského referenčního ráce pro jazyky se tyto jevy řadí do sociolingvistické kompetence a jsou označovány jako lingvistické markery sociálních vztahů a řečové zdvořilostní normy. Řečové zdvořilostní normy jsou jedním z nejdůležitějších způsobů, jak se můžeme vyhnout přímočaré aplikaci Gricova kooperativního principu. Jsou různé v různých kulturách a jsou častým zdrojem nepochopení mezi etniky, zvláště pokud jsou výrazy pro vyjádření zdvořilosti interpretovány doslovně. V příspěvku budou problematické jevy ilustrovány ukázkami z analyzovaných učebnic a z Českého národního korpusu. V souvislosti s výsledky analýzy se zamyslíme nad otázkou, jakou roli hraje učebnice při učení se zdvořilostním zvyklostem, do jaké míry může učebnice v tomto směru suplovat kontakt s cílovou společností a jak mohou studentům v tomto ohledu posloužit digitální jazykové korpusy.

Klíčové slová: Český národní korpus, čeština pro cizince, lingvodidaktika, pragmalingvistika, učebnice, zdvořilost



Mgr. Magdaléna Lapúniková, Ph.D.
magdalena.lapunikova@fpf.slu.cz
Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta
Ústav bohemistiky a knihovnictví
Opava
ČESKÁ REPUBLIKA

Трансформация публичной сферы в России: «последние слова» антивоенных активистов

Vera Liudogovskaia

Полномасштабное вторжение России в Украину в феврале 2022 года радикально изменило российское информационное пространство и формы общественно-политического дискурса. Независимые медиа были закрыты или блокированы, были введены репрессивные законы против «дискредитации» армии, публичные антивоенные высказывания стали основанием для уголовного преследования. Открытое общественное обсуждение политических вопросов в таких условиях становится практически невозможным. В этой ситуации в России появляется и определенным образом институционализируется жанр «последних слов» – речей, которые перед приговором произносят на судах антивоенные активисты. Прозвучав в суде, эти речи получают широкое распространение: через социальные сети, независимые медиа за рубежом, а в 2024 году — в виде отдельной книги, что закрепило их особый статус. Таким образом, «последние слова» становятся своеобразным субститутом публичной сферы, предоставляя пространство для артикуляции альтернативных политических и моральных позиций. В исследовании рассматриваются «последние слова» антивоенных активистов в рамках теории коммуникативного действия Ю. Хабермаса. Центральным аналитическим инструментом является концепция притязаний на значимость (Habermas 1981). Анализируются притязания на истину (разоблачение официальных нарративов), на правильность (моральные и правовые оценки войны) и на искренность (личные свидетельства и эмоции). Для анализа конкретных механизмов реализации этих притязаний привлекается теория иллокутивных актов (Austin 1975, Searle 1976), которая позволяет показать, как различные типы высказываний (ассертивы, директивы, экспрессивы) соотносятся с притязаниями на значимость. Проведенный анализ выявляет гибридную природу «последних слов». С одной стороны, они функционируют как контрпубличная сфера в понимании Н. Фрейзер (Fraser 2006), создавая

пространство сопротивления доминирующему дискурсу. С другой — воспроизводят механизмы публичной сферы по Хабермасу: открыто проблематизируют притязания на значимость, превращая судебную процедуру в площадку рационального дискурса. Таким образом, наше исследование не только описывает «последние слова» как уникальный жанр антивоенного дискурса, но и вносит вклад в более широкие дебаты о трансформации публичности и границах политического высказывания в современном авторитарном обществе.

Ключевые слова: антивоенный дискурс, «последние слова», публичная сфера, притязания на значимость, Хабермас



Mgr. Vera Liudogovskaia
vliudogovskaia@student.umb.sk
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici
Filozofická fakulta
Katedra romanistiky
Banská Bystrica
SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Gestika vo výučbe gramatiky slovenského jazyka ako L2 jazyka²

Jana Lokajová

Analýza gestiky pedagógov slovenského jazyka ako L2 jazyka predstavuje čiastočne neprebádané výskumné pole. V doterajších štúdiách slovenskej a českej lingvistiky a didaktiky sa pedagogická gestika v triednej interakcii skúmala predovšetkým v primárnom vzdelávaní (Brestovičová, Sabovíková, Švaříček a Šalamounová), a to v L1 výučbe humanitných predmetov. Zistenia z týchto výskumov naznačujú, že gestá pedagógov sú dôležitým markerom komunikačného registra triednej interakcie, a že neverbálna komunikácia pedagógov má potenciál zviditeľniť obsah kurikula a získať si pozornosť študentov. Štúdie, ktoré by sledovali pedagogickú gestiku na hodinách slovenčiny ako L2 jazyka však absentujú, pričom otvárajú veľmi zaujímavé pole aplikovaného lingvisticko-didaktického výskumu, ktorý môže pomôcť začínajúcim pedagógom získať potrebné neverbálne zručnosti pri učení L2 jazyka. Predmetom nášho výskumu je na základe empirického pozorovania dvoch videonahrávok slovenčiny ako odborného cudzieho jazyka zistiť a) akú gestiku využíva jedna konkrétna pedagogička v prostredí terciárneho vzdelávania a aké b) aké gestá používa pri vysvetľovaní gramatiky slovenského jazyka ako L2 jazyka. V našej štúdii budeme aplikovať metódu prepisu nahrávok konverzačnej analýzy G. Jeffersonovej, čo nám umožní sledovať nielen neverbálnu, ale aj verbálnu zložku komunikácie, ktoré sa spolupodieľajú na utváraní ďalšieho rečového alebo gestického aktu interakcie. Videonahrávky hodín slovenského jazyka boli vytvorené v prevažne homogénnej mikroskupine ukrajinských študentov v letnom semestri akademického roka 2025 a jazyková úroveň skupiny rámcovo zodpovedala SERR úrovni B2.

Kľúčové slová: gestika, slovenský jazyk, L2 výučba, interakcia, gramatika, konverzačná analýza

² Tento príspevok bol vytvorený za podpory projektu KEGA č. 021STU – 4/2023 „Stratégie rozvoja jazykových zručností s aplikáciou počítačnych technológií pre zvýšenie efektívnosti odbornej komunikácie v cudzom jazyku.“



Mgr. Jana Lokajová
jana.lokajova@stuba.sk
Strojnícka fakulta STU
Oddelenie jazykov ÚJŠSV
Bratislava
SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Mytologické a náboženské postavy v prvom slovenskom slovníku (1648): historicko-komparatívna analýza lexiky

Michaela Majerčíková

Analýza lexikálnych jednotiek označujúcich mytologické a náboženské postavy v diele, ktoré je považované za prvý slovenský slovník a ktoré bolo prvýkrát vytlačené v trnavskej tlačiarňi roku 1648, vychádza z historicko-komparatívneho prístupu. Základom porovnávacieho materiálu sa stal Historický slovník slovenského jazyka (HSSJ), zachytávajúci lexiku predkodifikačného obdobia, a Bernolákov Slovár, predstavujúci raný pokus o jazykovú normu. V prípade potreby bola analýza doplnená aj o ďalšie lexikografické diela 17. a 18. storočia, čím sa vytvorila širšia báza pre sledovanie sémantických zmien, lexikálnych variantov i miery terminologickej ustálenosti v oblasti náboženskej a mytologickej lexiky. Sémantická časť výskumu sa sústredila na motivačné vzorce, spôsoby definovania a jazykové prostriedky používané pri označovaní postáv, zatiaľ čo pragmatická rovina reflektovala ich konkrétne funkcie a komunikačné využitie v autentickom dobovom kontexte. Takto nastavený metodologický rámec umožňuje nielen rekonštrukciu vývinu terminológie spätéj s náboženskými a mytologickými predstavami, ale aj lepšie pochopenie lexikálnych stratégií a normotvorných procesov, ktoré formovali jazykové prostredie ranonovovekého Slovenska.

Kľúčové slová: lexikografia, predpisovné obdobie slovenského jazyka, terminológia, slovníky, mytológia, náboženstvo



Mgr. Michaela Majerčíková
michaela.majercikova@korpus.juls.savba.sk
Trnavská univerzita v Trnave
Pedagogická fakulta,
Katedra slovenského jazyka a literatúry
Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied, v. v. i.
Slovenský národný korpus
SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Лексические трудности передачи некодифицированных языковых средств в поэме В. Ерофеева «Москва-Петушки» на словацкий язык

Ekaterina Matiushenko, Patrik Lekeš

Рассматриваются особенности передачи некодифицированной лексики в переводе поэмы В. Ерофеева «Москва-Петушки» на словацкий язык. Перевод языковых средств, выходящих за рамки литературного языка, представляет определенную трудность, которая обусловлена необходимостью сохранения речевой экспрессии в тексте перевода, несовпадением объема данных лексических единиц в языке оригинала и языке перевода, различием в коннотации и степени экспрессивности подобранных переводчиком соответствий. Сложность при передаче рассматриваемых нами единиц может быть вызвана недостаточно свободным владением переводчиком данной лексикой, что приводит к неправильному толкованию тех или иных единиц и неверному выбору переводческих действий и/или лексем в языке перевода.

В переводе поэмы «Москва-Петушки» на словацкий язык нами зафиксированы случаи адекватного перевода некодифицированной лексики: использовались регулярные соответствия, прием модуляции, увеличивалось количество лексем в ряде однородных членов предложения и проч. Однако, нами также были отмечены погрешности в тексте перевода, которые прежде всего связаны с неверным выбором слов из-за несоответствия стилистической окраски лексем в тексте оригинала и тексте перевода. Помимо этого, не всегда выбран верный переводческий прием: так, перевод *даян эбан* как *dajan eban* нельзя считать адекватным, поскольку переводчик прибегает к калькированию, что затрудняет реципиенту текста перевода понять смысл целой реплики, в которой используется данное словосочетание.

Ключевые слова: некодифицированная лексика, эмоционально окрашенная лексика, бранная лексика, перевод



Mgr. Ekaterina Matiushenko, PhD.

kate16051987@yandex.ru

Волгоградский государственный социально-педагогический
университет

кафедра языкознания

Волгоград

РОССИЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ



Mgr. Patrik Lekeš, PhD.

plekes@ukf.sk

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

Filozofická fakulta

Katedra slovanských filológií

Nitra

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Antroponymický obraz Modrokamenského panstva po moháčskom období

Kristína Matúšková

Príspevok sa zameriava na analýzu antroponým v historických dokumentoch Modrokamenského panstva po bitke pri Moháči, ktorá predstavuje zásadný medzník v dejinách Horného Uhorska. Hlavným prameňom výskumu je listina z roku 1527, ktorá zachytáva rozdelenie panstva Balašovcov a poskytuje cenný materiál pre sledovanie formovania a transformácie osobných mien v ranonovovekých spoločenských a jazykových súvislostiach. Cieľom príspevku je identifikovať, rekonštruovať a klasifikovať pôvodné mená osôb zapísané v listine a analyzovať ich etymológiu, jazykovú variabilitu a dobový sociálny kontext. Osobitná pozornosť sa venuje aj zložkovému a diakritickému pravopisu, ktoré odrážajú dynamiku písomnej kultúry prvej polovice 16. storočia a umožňujú odhaliť vzťah medzi hovorenou podobou mena a jeho grafickou prezentáciou. V práci sa uplatňuje komparácia antroponým modrokamenskej listiny s antroponymickým materiálom z iných súdobých dokumentov, čo vytvára priestor na identifikáciu spoločných tendencií, regionálnych špecifik a prípadných zmien v používaní proprií v širšom kultúrnom a jazykovom prostredí. Analýza je zároveň pevne ukotvená v teoretických východiskách onomastického a historicko-jazykového výskumu, pričom spája lingvistický a historický prístup. Takto koncipovaná štúdia prispieva k hlbšiemu poznaniu vývoja antroponymie Horného Uhorska v období raného novoveku a ponúka hlbší pohľad na premeny osobných mien v kontexte dobových spoločenských a kultúrnych procesov.

Kľúčové slová: onomastika, antroponymum, Modrokamenské panstvo, 16. storočie, rod Balaša



Bc. Kristína Matúšková
kristinakortisova@gmail.com
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici
Filozofická fakulta
Katedra slovenského jazyka a komunikácie
Banská Bystrica
SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Развитие навыков говорения на китайском языке у студентов начального этапа обучения: модель урока

Гэ Мэндань – Тамара Владимировна Куприна

В преподавании китайского языка в российских вузах наблюдается **методическая асимметрия**. С одной стороны, студенты из приграничных регионов имеют значительное преимущество за счет обилия разговорной практики. С другой стороны, существующие учебно-методические пособия зачастую не учитывают специфику аудитории, лишенной аутентичной языковой среды, и кардинальные различия между русской и китайской лингвистическими системами. Эти противоречия актуализируют поиск эффективной дидактической модели, направленной на развитие навыков говорения на начальном этапе.

По результатам опытно-поисковой работы со студентами первого курса в Уральском федеральном университете (г. Екатеринбург, РФ) **была разработана и апробирована дидактическая модель**, целью которой является развитие навыков говорения на китайском языке на начальном этапе с применением технологии «перевернутый класс». Ядро этой модели составляет **трехактная структура организации учебного процесса**, реализуемая через целевой подбор методов и содержания под конкретные компетенции.

1. На **предурочном этапе** студенты выполняли самостоятельную работу, изучая подготовленные преподавателем материалы, включая список лексики, грамматический комментарий и контексты для анализа, видео- и аудиоматериалы (учебные и аутентичные), чек-лист для самопроверки понимания темы, лингвокультурный и страноведческий комментарий, а также задания для подготовки к аудиторному занятию.
2. **Урочный этап** (аудиторная практика). Освобожденное от изучения теории время на занятии полностью посвящалось развитию коммуникативных навыков через участие в смоделированных ситуациях, дискуссиях и ролевых играх.

3. Постурочный этап (творческое закрепление). Этот этап был нацелен на творческое применение усвоенных знаний.

Разработанная и апробированная **дидактическая модель, основанная на технологии «перевернутый класс»**, представляет собой целостное решение актуальных проблем преподавания китайского языка в российских вузах. Модель успешно преодолевает методическую асимметрию за счет теоретико-методологического фундамента, четкой методологической структуры и комплексного подхода к развитию речевых компетенций.

Ключевые слова: методическая асимметрия, перевернутый класс, трехактная структура организации учебного процесса.



Гэ Мэндань

аспирант

1441666943g@gmail.com

Уральский федеральный университет имени первого

Президента России Б. Н. Ельцина

Уральский гуманитарный институт

кафедра иностранных языков и перевода

Екатеринбург

РОССИЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ



Тамара Владимировна Куприна

кандидат педагогических наук, доцент

tvkuprina@mail.ru

Уральский федеральный университет имени первого

Президента России Б. Н. Ельцина Уральский гуманитарный

институт

кафедра иностранных языков и перевода

Екатеринбург

РОССИЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ

Gendered Morphology, Indexicality, Intersubjectivity, and Gender-Inclusive Pedagogy in Slavic Languages

Dragan Katarina Mikulin

Until recently, the morphological paradigms of Slavic languages have been viewed as inadequate to accommodate the linguistic needs of nonbinary individuals. In Slavic world language classrooms, instructors sometimes assert that no adequate linguistic equivalent exists for nonbinary identities in these languages, and as it is not “settled,” there is no way to accommodate nonbinary speakers, except to defer to their perceived assigned sex at birth. Some suggest that nonbinary language-learners should not attempt to map “Western culture” (in this case, nonbinary identities) onto Slavic cultures, as they are irrelevant to the cultural contexts of Slavic-speaking countries. As a result, nonbinary language learners are often discouraged from seeking representation within Slavic linguistic structures, which reinforces a narrative of cultural and linguistic incompatibility. I challenge this framing by demonstrating how it is rooted in the erasure, indexical privilege, and indexical misrecognition, more broadly (Irvine and Gal 2000; Silverstein 2023; Barrett and Hall 2024), of the lived experiences of nonbinary people across Central, East, and South Europe who already actively employ specific morphological patterns or other linguistic strategies to navigate and express their identities. Further, in addition to overlooking the diverse ways nonbinary identities are manifested within Slavic-language-speaking (queer and trans) communities, it can also contribute to an unwelcoming or hostile environment in world language classrooms. This paper explores the use of nonbinary linguistic data across Slavic languages. Further, it explores possibilities for the successful inclusion of genderqueer, nonbinary, and gender-expansive students in Slavic language classrooms. Particularly, I examine the use of language to represent genderqueer, nonbinary, and other gender-expansive identities broadly, as well as specifically in Slavic languages, and barriers to this representation. I present evidence from Central, East, and South Slavic languages that shows nonbinary speakers already employ specific morphological innovations and other linguistic strategies to navigate and express

their identities. Further, I provide models for using this real-world data in the classroom, and argue that by engaging in indexical inoculation (Silverstein 2017; Barrett and Hall 2024), world language teachers can normalize variation and encourage metalinguistic discussion about how certain morphology and pronouns index identity.

Key words: Morphology, Indexicality, Intersubjectivity, Gender-Inclusive Pedagogy



Dragan Katarina Mikulin, MA
DMikulin@wisc.edu
University of Wisconsin
Madison
United States of America

Перспективы лингвистического анализа рекламных текстов как прагматически направленных вербально-визуальных единств

Fedor Milliaev

Современная рекламная коммуникация представляет собой сложное взаимодействие вербальных и визуальных кодов, которые формируют поликодовый текст, обладающий высокой прагматической направленностью. Подобные тексты объединяют языковые, графические, визуальные и символические элементы в единое коммуникативное целое, где каждый компонент выполняет не только информативную, но и воздействующую функцию. В условиях усиливающейся конкуренции и информационной перенасыщенности рекламное сообщение должно не только привлечь внимание, но и сформировать устойчивую ассоциативную связь между продуктом и потенциальным потребителем. В центре представленного исследования находится проблема интерпретации и анализа рекламного текста как особого вербально-визуального единства. Целью работы является выявление лингвистических и семиотических механизмов, обеспечивающих эффективность рекламного дискурса в русской и словацкой культурных традициях. Задачи включают описание языковых стратегий, исследование визуальной составляющей и их взаимодействия, а также сравнительный анализ национально обусловленных особенностей рекламных коммуникаций. Методологическая основа строится на интеграции нескольких подходов: семиотического, лингвистического, дискурсивного, визуального и прагмалингвистического анализа. Такая комбинация позволяет рассматривать рекламный текст как многоуровневую систему знаков, в которой синергия вербальных и невербальных компонентов формирует новое коммуникативное качество. Важным аспектом исследования выступает прагматический эффект: степень влияния рекламных сообщений на реципиента, способы формирования эмоций, установок и поведенческих моделей. Эмпирическая часть проекта опирается на материал печатной рекламы в российских и словацких

изданиях, а также учитывает современные тенденции, связанные с минимализмом, интертекстуальностью и феноменом «рекламной слепоты». Сравнительный анализ демонстрирует как общие закономерности глобализированной рекламной коммуникации (универсальные визуальные коды, апелляция к эмоциям, использование цветовой символики), так и культурно обусловленные различия, проявляющиеся в языковых стратегиях и образной системе. Актуальность исследования определяется необходимостью комплексного изучения рекламного дискурса как одного из наиболее динамичных и влиятельных типов современной массовой коммуникации. Полученные результаты способны не только расширить представления о механизмах функционирования поликодовых текстов, но и внести вклад в развитие теории прагматики текста, медиалингвистики и прикладных аспектов маркетинговой коммуникации.

Ключевые слова: реклама, поликодовый текст, вербально-визуальное единство, прагматика, лингвистический анализ, семиотика, интерпретация



Mgr. Fedor Miliaev
fedor.miliaev@ukf.sk
Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
Filozofická fakulta
Katedra slovanských filológií
Nitra
SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Možnosti poznávania štúrovskej generácie v súčasnosti

Kristína Mináriková

V odbornej štúdii *Možnosti poznávania štúrovskej generácie v súčasnosti* sa zameriavame na problematiku slovenského literárneho romantizmu. Naším primárnym cieľom je zdôrazniť potrebu a význam systematického skúmania a sprístupňovania archívnych a rukopisných materiálov predstaviteľov Štúrovej školy, ktoré nám z nejednej stránky umožňujú analyzovať jej vznik a rozvoj, a to v oblasti motívickej, tematickej, v oblasti ideového zamerania i organizačnej štruktúry tejto školy.

Pozornosť sústreďujeme na texty, ktoré zostali nepublikované nielen v čase svojho vzniku, ale mnohé z nich neboli sprístupnené ani v súčasnosti. Do výberu zahrňame menej známych autorov, ktorých tvorba obohacuje náš romantizmus o nové dimenzie básnického vyjadrenia (introspektívna; ľúbostná, ba až erotizujúca poetika; pocity beznádeje; pesimizmu). Zameriavame sa však aj na diela už etablovaných autorov, ktorých sprístupnenie by umožnilo prispieť ku komplexnejšiemu a hlbšiemu poznaniu ich básnickej osobnosti.

V príspevku čerpáme informácie z odbornej literatúry, ktorá sa zaoberá nami skúmanou problematikou. Obohacujeme ich však o poznatky získané nami realizovaným (a stále prebiehajúcim) výskumom nepublikovaných básnických textov získaných z *Literárneho archívu Slovenskej národnej knižnice*. Zároveň poukazujeme na význam terénneho výskumu ako neoddeliteľnej súčasť literárnohistorického bádania – či už ide o návštevu rodísk autorov, účasť na spomienkových oslavách pri príležitosti výročia ich narodenia, fotodokumentáciu miest nevyhnutne spätých s ich životom a pôsobením (rodný dom, pamätná izba, hrob...) alebo osobné stretnutia s potomkami, ktorí môžu sprostredkovať jedinečné informácie a materiály prispievajúce k doplneniu prázdnych miest v poznaní života a tvorby skúmaných osobností.

Literárne dejiny slovenského romantizmu je nevyhnutné skúmať v ich komplexnosti, v čo najširšom spektre dostupného materiálu. Chceme poukázať na iné, zaujímavé možnosti poznávania tejto epochy. Iba týmito prístupmi možno revidovať doterajšie interpretačné rámce, iba tak možno

vnímať slovenský romantizmus ako otvorený, vnútorne premenlivý a heterogénny jav. Zároveň chceme motivovať ďalších bádateľov, aby pokračovali vo výskume zverejnených problémov a prispeli tak k hlbšiemu poznaniu slovenskej romantickej literatúry a k odhaľovaniu jej rozmanitostí.

Kľúčové slová: slovenská romantická poézia, štúrovská generácia, rukopisná tvorba, archívne pramene, terénny výskum



Bc. Kristína Mináriková

kristina.minarikova@student.ukf.sk

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

Filozofická fakulta

Katedra slovanských filológií

Nitra

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Priestorové a časové významy konštrukcií s predložkou *za* (v kontexte diachrónej a synchronnej dynamiky jazyka)

Stella Ondrejčíková

Témou konferenčného príspevku je analýza konštrukcií s primárnou predložkou *za* a ich významová a funkčná variantnosť z pohľadu synchronnej aj diachrónej dynamiky jazyka. Pri výskume sémantiky konštrukcií s predložkou *za* berieme do úvahy jej používanie v širšom kontexte variet slovenského jazyka, preto okrem synchronných variet berieme ohľad aj na diachróne variety (nárečovú a historickú). Vďaka tomu môžeme sledovať priebeh formovania významov z diachróneho hľadiska aj dynamic-kú povahu a variantnosť v sémantickej rovine zo synchronného hľadiska. Skúmaný materiál tvoria spojenia, v ktorých predložka vyjadruje s menným výrazom a slovesom priestorové alebo časové významy. Materiál zo súčasného jazyka tvoria predovšetkým doklady zo súčasných kodifikačných a lexikografických prác, elektronická databáza Slovenského národného korpusu, vybrané monografické a lexikografické práce zachytávajúce stav slovenského jazyka od súčasnosti po začiatok 20. storočia, ako aj materiál deponovaný v archívoch Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra SAV v Bratislave. Nárečový a historický materiál čerpáme z vlastného terénneho nárečového výskumu, z publikovaných lexikografických a atlasových prác a z archívnych fondov a elektronických databáz JÚLŠ SAV v Bratislave. Významy predložky *za* odvodzujeme z významov, ktoré vyjadruje predložka v kontexte, spracúvame ju teda uplatnením metód kontextového prístupu. Predložku podrobne analyzujeme z hľadiska jej prvotného (priestorového) významu a jeho významových odtienkov, ktoré v rámci našej analýzy definujeme, pričom väčšina z týchto významov nie je v rámci všeobecnejšie vymedzených významov spracovaná v súčasných lexikografických prácach. Následne od tohto základného významu a jeho odtienkov odvodzujeme a podrobne analyzujeme časové významy a ich významové odtienky. Zameriavame sa pri tom aj na využívanie predložky *za* v nárečových a historických varieties slovenčiny, z čoho vyplýva vyššia miera variantnosti jej funkčno-sémantickej charakteristiky. Poukážeme aj na obsahové vzťahy medzi jednotlivými

(derivovanými) významami, ktoré sú založené na princípe metafory alebo metonymie. Na základe výsledkov tejto prípadovej štúdie sumarizujeme prejavy dynamiky a variantnosti v používaní predložkových konštrukcií s predložkou *za*.

Kľúčové slová: dynamika jazyka, predložky, sémantika



Mgr. Stella Ondrejčíková, PhD.

stella.ondrejcikova@juls.savba.sk

Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied, v. v. i.
dialektologické oddelenie

Bratislava

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Linguistic aspects of the translation of sitcoms

Neda-Maria Panayotova

The article presents the challenges of film translation and, more specifically, the difficulties of sitcom translation. These challenges are discussed regarding comedy, the translation of jokes, accents, and historical, cultural, and other aspects. The situational comedy genre reflects current social problems and enjoys great viewer interest due to its rapid adaptation to current events. It examines the origin of this genre, the structure of the sitcom, the genre's characteristic features, and some main challenges facing the translation of situational comedies as part of the challenges of film translation. Three English series (*The Nanny*, *Mind Your Language*, *'Allo 'Allo*) are used as examples, as well as the situational comedy "Oteckovia". Language-specific pragmatic features such as politeness and forms of address also cause translation problems. For example, in modern English, the plural form „you“ must be translated differently in languages that also use polite forms; that is, there is differentiation. In some Eastern languages, such as Japanese, making the corresponding translation is even more challenging because the address system is more complex. Interjections and particles also sometimes disappear in subtitles. Verbally expressed humor is even more challenging to translate, especially when the vowels merge on the screen when spoken. The comedy on screen depends on the main characters' relationships, their environment, and the problems they share. Historical figures, culture, lifestyle, and other realities can be the basis of situational humor in the original series. The translation of puns and jokes is also a test in this regard. When translated, however, these realities, jokes, and personalities, if they are unknown to the respective viewer, the humorous effect may not be achieved. Therefore, sometimes a series that is very successful in its homeland does not enjoy the same success when translated into another country. Since puns are often created by non-verbal means of expression, the translator may experience various informative or educational difficulties. Moreover, the perception of the translated material itself may be ambiguous, depending on the quality of the translation.

Key words: film translation, sitcom, puns, comedy, translation challenges



Mgr. Neda-Maria Panayotova
nedamarija@uni-sofia.bg
Sofia University St. Kl. Ohridski
Faculty of slavic philology
Sofia
BULGARIA

Výbojce vs. Dobyvateľ – exonyma v českých učebnicích dějepisu v historické perspektivě

Veronika Poláchová

Příspěvek, který budeme prezentovat, se zaměřuje na výskyt proprií, konkrétně antroponym a toponym, v českých učebnicích dějepisu napříč různými historickými obdobími. Těžištěm analýzy jsou exonymní a endonymní varianty vlastních jmen a to, jak se objevují ve středoškolských učebnicích, konkrétně z 19. století, z období první republiky, ze 60. let 20. století a v současné době používaných učebnicích, které byly vybrány na základě předpokladu o širší spektra propriální variantnosti. Zkoumané kapitoly se soustředí především na dějiny rané Anglie, konkrétně na období vlády Viléma Dobyvatele, a dále pak na období třicetileté války. Jedná se tedy o tematické celky, v nichž se užití vlastních jmen různých jazykových původů výrazně promítá do výkladu historických událostí, a v nichž byla zaručena vyšší četnost výskytu onymických objektů, pro nás s exonymním původem. Cílem příspěvku je porovnat variabilitu užití proprií v čase a identifikovat tendence vedoucí k preferenci určitých forem – zda dochází k ustálení forem endonymických, nebo zda exonyma v některých materiálech přetrvávají i v novějších výkladech. Dále se práce věnuje výskytu neobvyklých nebo dnes již nepoužívaných variant, jejich proměnám, stejně jako poměru mezi antroponymy a toponymy. Také způsoby začleňování do historického narativu budou předmětem našeho zkoumání. Naš původní záměr, tedy porovnávat pouze propria společná pro všechny učebnice, jsme byli nuceni pozměnit, a to z důvodu nízkého počtu překrývajících se antroponym i toponym. Proto jsme se rozhodli sestavit tabulky všech proprií objevujících se v námi zkoumaných historických obdobích. V tabulkách, zvlášť pro antroponyma a zvlášť pro toponyma, je zřetelný přehled jejich endonymické varianty i rozdílů v deklinaci. Výzkum ukázal, že učebnice z 19. století obsahují nejvyšší četnost proprií a zároveň také nejrozličnější varianty, zejména antroponym, zatímco učebnice z 60. let 20. století se zaměřuje spíše na dějiny hospodářské, a tudíž je její propriální sféra nejslabší. Příspěvek si klade za cíl rovněž poukázat na to, jak výskyt či absence různých onymických objektů reflektuje

dobové ideologické rámce, národní narativy a jazykovou normu své doby. Sleduje tedy nejen lingvistickou stránku věci, ale i širší kulturně-historické souvislosti, které ovlivnily způsob, jakým byly dané historické osobnosti a události interpretovány a zprostředkovávány žákům, a jakými způsoby jsou předávány také dnes. Věříme, že analýza propriální vrstvy učebnicového materiálu může přispět k hlubšímu pochopení vztahu mezi jazykem, dějepisným diskurzem a formováním kolektivní paměti.

Klíčová slova: antroponyma, toponyma, učebnice, dějepis



Bc. Veronika Poláchová
Veronika.Polachova.s01@osu.cz
Ostravská univerzita
Filozofická fakulta
Katedra českého jazyka
Ostrava
ČESKÁ REPUBLIKA

Urbár ako jazykové zrkadlo regiónu: dialektizmy v Tereziánskom urbári

Lucia Prokopová

Príspevok sa zameriava na jazyk Tereziánskeho urbára spísaného na území dnešného Slovenska z pohľadu dialektológie a prítomnosti nárečových prvkov. Hoci urbár patrí medzi administratívne a právne texty, jeho jazyková štruktúra odráža nielen úradný štýl, ale aj reálnu jazykovú situáciu regiónu, v ktorom vznikol. Texty urbára predstavujú unikátny materiál, v ktorom sa stretáva spisovný jazyk s lokálnymi nárečovými formami a zachytávajú sa lexikálne, morfológické a čiastočne aj syntaktické zvláštnosti. Analýza sa sústreďuje najmä na lexikálne jednotky a morfológické tvary, ktoré poukazujú na prenikanie nárečia do úradného jazyka. Pozornosť je venovaná pomenovaniam súvisiacim s roľníckym poddanským životom, povinnosťami poddaných a označovaním prírodných reálií. Cieľom je ukázať, ako sa v texte urbára zachytávajú regionálne jazykové varianty a ako tieto prvky odrážajú konkrétnu jazykovú realitu 18. storočia. Príspevok zároveň poukazuje na jazykovú mnohoversť urbára ako textu, ktorý možno chápať ako zrkadlo regionálneho jazyka. Prezentované zistenia ukazujú, že administratívne texty 18. storočia neboli jazykovo homogénne, ale prenášali do písaného textu stopu hovoreného jazyka a miestnych nárečí. Urbár tak slúži nielen ako historický dokument, ale aj ako cenný zdroj pre štúdium dialektológie a jazykového kontaktu medzi spisovným jazykom a nárečím na území Slovenska počas obdobia tereziánskych reforiem. Analýza odhalila konkrétne lexikálne a morfológické zvláštnosti, napríklad netypické tvary podstatných mien, archaizmy či prenikanie nárečových foriem do oficiálneho administratívneho textu. Ukázalo sa, že niektoré tvary sa zachovali do súčasného spisovného jazyka, zatiaľ čo iné sa od neho výrazne líšia. Zistenia môžu byť využité aj pri ďalšom štúdiu historického jazykového kontaktu alebo pri tvorbe korpusov historických textov.

Kľúčové slová: Tereziánsky urbár, dialektizmy, nárečie, administratívny štýl, 18. storočie, jazyková variabilita



Mgr. Lucia Prokopová
lucia.prokopova@smail.unipo.sk
Prešovská univerzita v Prešove
Filozofická fakulta
Inštitút slovakistiky a mediálnych štúdií
Prešov
SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Využitie vzťahového modelu „kde“ v súčasných obchodných názvoch mesta Nitra

Vlastimil Pulčár

Príspevok sa zaoberá problematikou aplikovania vzťahového modelu „kde“ v súčasných obchodných názvoch (názvy firiem, podnikov, obchodov a predajní a pod.) mesta Nitra. Takto utvorené názvy poukazujú na lokalizáciu konkrétneho podnikateľského subjektu v priestore, t. j., v našom prípade, v meste Nitra. Najčastejším spôsobom vyjadrenia takejto lokalizácie je použitie apelatíva (príp. apelatív), ktoré označuje tak miesto ako aj oblasť podnikania a predložky *u*, *na*, *pod*, *pri* a *pod*. Autori obchodných názvov, najčastejšie samotní majitelia sa v procese rozhodovania o pomenovaní svojho podnikateľského subjektu musia riadiť legislatívnymi predpismi a zároveň musia zachovať aj potrebnú mieru individualizácie, jedinečnosti a diferencovanosti. Tá sa prejavuje nielen využívaním spisovného slovenského jazyka, ale v niektorých prípadoch aj využitím nárečových prvkov. Cieľom príspevku je zmapovať súvislosti, vedúce k využívaniu uvedeného modelu v procese nominácie súčasných podnikateľských subjektov v meste Nitra, identifikovať preferované a frekventované postupy v danej skupine chrématonymických pomenovaní, identifikovať sféry podnikateľskej činnosti, v ktorých sa uvedený model využíva najčastejšie.

Kľúčové slová: vzťahový model „kde“, obchodný názov, chrématonymické pomenovanie



Mgr. Vlastimil Pulčár, PhD.

vpulcar@ukf.sk

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

Filozofická fakulta

Katedra slovanských filológií

Nitra

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Lokalizácia umeleckých prostriedkov v dabingu videohry

Ivana Revúcka

Problemátike lokalizácie videohier sa venuje pozornosť ako vo svete, tak aj na Slovensku. V priebehu posledných pár rokov vznikli práce, štúdie či monografie venované lokalizácii videohier, no táto téma má stále mnoho neprebádaných aspektov.

Vo svojom príspevku a nadväzujúcom článku sa venujeme dabingu videohier a jeho špecifickým vlastnostiam. Spomenieme, v čom sa líši dabing audiovizuálnych diel ako sú filmy či seriály od dabingu videohier a čo je preň charakteristické. Cieľom práce je poukázať na úskalia prekladu umeleckých textov, s ktorými sa možno stretnúť pri lokalizácii videohier. Práca s takýmito textami si vyžaduje nielen teoretické poznatky, ale aj uplatnenie prekladateľovho skúsenostného komplexu.

Príspevok obsahuje vybrané príklady z dabingu nami zvolenej videohry, ktoré dávajú prekladateľovi možnosť využiť rôzne prekladateľské stratégie, ale aj individuálne umelecké cítenie a kreativitu. Medzi tieto príklady spadajú rôzne slovné hračky, básne vymyslené tvorcami videohry či pomerne známa námornícka pieseň. Komparáciou uvádzaných príkladov chceme poukázať na rôznorodosť prekladateľských riešení, zároveň chceme upozorniť na možné problémy pri tvorbe prekladu, ktoré môžu vyplývať z umeleckej podstaty a funkcií textu alebo z formálnych obmedzení súvisiacich s dabingom.

Kľúčové slová: lokalizácia, dabing, audiovizuálny preklad, videohry, slovné hračky



Bc. Ivana Revúcka
ivana.revucka@student.ukf.sk
Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
Filozofická fakulta
Katedra translatológie
Nitra
SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Krátky román srbského autora Milovana Vitezovića *Lajanje na zvezde* (*Lajanje na zvezde*) v slovenčine: kritika umeleckého prekladu

Štefan Riška

Krátky román srbského autora Milovana Vitezovića *Lajanje na zvezde* vznikol ešte v roku 1978. V roku 2020 vyšiel však tento román aj na Slovensku pod názvom *Štekanie na hviezdy*. Autorom prekladu zo srbčiny do slovenčiny je Martin Prebudila. Hlavným cieľom nášho príspevku bude porovnanie originálneho vydania románu v srbskom jazyku s jeho preloženou slovenskou verziou. V nej sa totiž nachádza viacero prekladateľských chýb na ktorých sa budeme prevažne zamerať, budeme ich bližšie špecifikovať a z rôznych aspektov detailnejšie analyzovať. Pri preklade z cudzieho jazyka treba napríklad dbať na určené pravidlá akými sú napríklad preklad toponymov, ktoré sa zachovávajú v originálnom znení. Aj keď v tomto románe ide o fiktívny naratív, môžeme v ňom nájsť skutočné toponymá, akými sú lokalita naratívu, alebo názov vrchu nad mestom *Debeo brdo*, ktoré prekladateľ preložil doslovne do slovenčiny ako *Tučný kopec*. Ďalším problémom prekladu je identita vlastného mena, keď na niektorých miestach prekladu nachádzame viaceré verzie toho istého mena – srbskú a slovenskú. Na inom mieste dochádza k zámene originálnych grafém za slovenské, čo nielen pôsobí rušivo, ale občas prichádza aj k neutralizácii pôvodného slova. Pôvodné srbské (juhoslovanské) auto *Zastava 750* má v postjuhoslovanskom prostredí prezývku *fićo*, v slovenskom preklade sa nachádza slovo *fiťko*. Toto znamená nielen deexotizáciu textu, ale vzniká nové pre čitateľa nič neznamenajúce slovo. Podobný príklad je tiež preklad slova *klekovača* – pôvodný alkoholický nápoj, ktorý prekladateľ preložil ako borovička. Ďalším opakujúcim sa javom sú chyby na štylistickej a lexikálnej rovine. Povedzme, nenahrádzanie vokatívu nominatívom podľa štandardu slovenského jazyka, ale jeho priame preloženie do vokatívu: *profesore*. Napokon sa v texte nachádzajú aj zlé konštrukcie opytovacej vety, keď je zachovaná srbská vetná konštrukcia. Najčastejšie a najviac opakované chyby nastávajú pri preklade frazeologizmov, ktoré sú prevzaté doslovne, čím dochádza k ich desemantizácii

a takisto pôsobia rušivo. Celý knižný preklad tak podrobíme kritike z viacerých uhlov pohľadu, lexikálnej, morfolologickej ale aj kultúrnej, a tým poukážeme na časté a opakujúce sa chyby, ktoré spôsobili to, že spomenutý román M. Vitezovića v slovenskom jazyku sa žiaľ nedočkal заслужenej a adekvátnej recepcie medzi čitateľmi.

Kľúčové slová: kritika prekladu, frazeologizmy, Srbsko, teória prekladu, krátky román, Milovan Vitezović, Martin Prebudila



Mgr. Štefan Riška

stefan.riska@ukf.sk

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

Filozofická fakulta

Katedra slovanských filológií

Nitra

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Užívání verbonominálního predikátu v textech tchajwanských studentů češtiny

Jitka Rosenbaumová

Od roku 2011 nabízí tchajwanská National Chengchi University Taipei studijní program českého jazyka a literatury. Na zdejší katedře slavistiky, kterou v současnosti vede garantka bohemistického oboru dr. Melissa Shih-hui Lin, také vznikl korpus studentských textů s názvem NCCU Learner Corpus of Slavic Languages (dostupný z: <https://lcsl.nccu.edu.tw/en/>). Jsou v něm obsaženy akviziční texty ruštiny a češtiny. Český korpus aktuálně čítá 527 komunikátů obsahujících celkem 59 703 slov. Doba, po kterou autoři textů studovali češtinu, je většinou nula až tři roky, výjimečně i více než tři roky. V příspěvku si jako materiál pro výzkum volíme právě tento akviziční korpus. Soustředíme se tedy na produkci českých textů u čínsky, případně tchajwansky mluvících studentů. Cílem příspěvku je zjistit, jak často a jakým způsobem tito mluvčí užívají přísudek jmenný se sponou. Předpokládáme, že náležité užívání tohoto typu přísudku může být pro mluvčího typologicky odlišného jazyka náročné. Výzkum bude založen na kvalitativní i kvantitativní korpusové analýze daného syntaktického jevu. Ve zvolené množině korpusových textů nejprve vyhledáme všechny výskyty verbonominálního přísudku. V první řadě posoudíme, nakolik je tento typ přísudku frekventovaný ve vztahu k počtu výpovědí ve vzorku. Následně analyzujeme jednotlivé formy verbonominálního přísudku a jejich četnost. Posoudíme, kolik případů užití je bezpříznakových, a kolik naopak poukazuje na specifické, resp. nestandardní užití oproti většinovému úzu rodilého mluvčího, a také, v čem spočívá jejich nestandardnost. Vyhodnotíme, nakolik nestandardnosti souvisejí s konkrétní formou verbonominálního přísudku: je-li spona vyjádřena slovesem být, nebo stát se; je-li jmenná část vyjádřena substantivem, adjektivem, adverbem apod. Soustředíme se také na to, zda je pro pisatele problematický spíše tvar sponového slovesa, nebo jmenné části přísudku. Závěrem shrneme problematické případy a navrhneme, na které typy jevů by se mohli vyučující daného oboru ve výuce více zaměřit.

Klíčová slova: čeština jako cizí jazyk, korpus, akvizice, verbonominální predikát; specifika žákovského jazyka



Mgr. Jitka Rosenbaumová
j.rosenbaumova@ujc.cas.cz
Akademie věd ČR, v. v. i.
Ústav pro jazyk český
Praha
ČESKÁ REPUBLIKA

Doplňek v české větě jako didaktická výzva – stav porozumění na konci základní školy

Patricie Šinkovičová

Příspěvek předkládá výsledky kvalitativní vícepřípadové studie, která zkoumá, jak žáci 9. ročníku ZŠ porozumějí větnému členu doplňek poté, co jim je jev zpřístupněn prostřednictvím tzv. izolovaného modelu – transformační charakteristiky vykládající vznik doplňku jako inkorporaci dvou vět. Konceptuálním rámcem je teorie generických modelů převzatá z didaktiky matematiky; v našem pojetí sledujeme přechod od zkušeností s izolovanými modely k ustavení generického modelu a k případným projevům hladiny abstrakce. V domácím ani zahraničním kontextu nebyla tato teorie dosud systematicky využita pro osvojování jazykového poznatku, což činí z příspěvku inovativní vstup do diskuse o propojení žákovské poznávací perspektivy, vědeckého popisu jazykového jevu a jeho didaktického zprostředkování. Data byla analyzována otevřeným kódováním s centrální kategorií „konstrukce poznatku“ – rozumějme vnitřnímu modelu jevu, který žák aktivně aplikuje na nový materiál; sledovali jsme jak skupinové strategie, tak individuální postup k ustavení generického modelu a případnou práci na hladině abstrakce. Zjištění ukazují výrazný posun v řešitelských strategiích: po expozici izolovaného modelu žáci opouštěli převládající „otázkovou metodu“ a cíleně vyhledávali dvojí vazbu větného členu, což vedlo ke spolehlivější identifikaci doplňku a k jasnějšímu vymezování vůči příbuzným jevům (zejména přívlastku). Úspěšně zvládali i neprototypové případy (např. objektový doplňek, infinitivní konstrukce), což svědčí o formování generického modelu, nikoli o pouhé nápodobě. Projevy hladiny abstrakce – samostatné přehodnocení původních chybných odpovědí bez dalších indicií – byly ovšem spíše výjimečné. Didakticky se ukazuje, že izolovaný model zviditelňuje syntaktickou podstatu doplňku a poskytuje žákům účinný nástroj pro jeho jednoznačnou identifikaci; stabilizace generického modelu může dále podpořit porozumění významu i stylistické funkci doplňkových konstrukcí.

Klíčová slova: doplněk (větný člen), teorie generických modelů, transformační úlohy, žákovské strategie, didaktika českého jazyka, kvalitativní vícepřípadová studie



Mgr. Patricie Šinkovičová
patricie.sinkovicova@pedf.cuni.cz
Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka
Praha
ČESKÁ REPUBLIKA

Sonda do a/flexie vybraných numerálií

Ivana Šrámeková

Z pohľadu morfolologickej (morfosyntaktickej) jazykovej typológie možno súčasný kodifikovaný variant slovenčiny označiť ako flektívny typ jazyka, resp. typ s prevažujúcimi flektívnymi črtami (Horváth, 2022, s. 151). Absencia flexie tak predstavuje v slovenčine netypický, inými slovami aj cudzí, hoci nie zriedkavý jazykový jav, ktorý často súvisí s cudzím pôvodom týchto slov. Daný fenomén sa objavuje naprieč mennými ohybnými slovnými druhmi, s najvyššou frekvenciou u substantív (barbecue, dražé, brandy, emu, müsli, negligé, parte) a adjektív (blond, etno, fér, molet, mrcha), miernejším zastúpením u numerálií (troje, pol, poldruha, dvadsaťjeden, päťkrát, málo) a pronomín (koľko, ich, jeho, kadiaľ). Predmetom príspevku bude skúmanie dynamiky v súčasnom používaní numerálií, t. j. uplatňovania alebo ústupu flektívnosti (ohybnosti) vybraných typov numerálií v jazykovej praxi. Primárne sa zameriame na ohybné numeráliá a identifikáciu podmienok, za akých inklinujú k neohybnosti (napr. numeráliá sto a tisíc sa v spojení s počítaným predmetom zväčša neskloňujú – pre sto študentov, o sto študentoch a pod.). Cieľom príspevku je preskúmať mieru ohybnosti, resp. neohybnosť konkrétnych numerálií na základe analýzy vybraného výskumného materiálu a/alebo sociolingvistického výskumu a identifikovať súčasné tendencie v ich používaní. Predpokladáme istú škálu pri ohýbaní daného slovného druhu, t. j. prípady, keď sa u numerálií uplatňuje ohýbanie cez variantné prípady pri ohýbaní (ohýbanie aj neohýbanie – letecká katastrofa sa stala pred osemdesiatimi piatimi / osemdesiatpäť rokmi; Šťastný s tisíc korunami vo vrecku som sa prechádzal po tom námestí, na ktorom svätý kráľ sedí na železnom koni a díva sa na svet. / S Peťom sme spolu 7 rokov a od začiatku nášho vzťahu bol on ten uvravenejší, s tisícmi nápadov v hlave a bláznovstvami vo vrecku.) až po výlučnú neohybnosť (od posledného stretnutia uplynulo päťdesiatjeden dní). Pozorovanie tohto javu umožní detailnejšie poznávať súčasnú komunikačnú prax a mechanizmy vplývajúce na výber konkrétneho tvaru.

Kľúčové slová: numeráliá, súčasné tendencie, flexia, aflexia



Mgr. Ivana Šrámeková, DiS. art.
ivana.sramekova@juls.savba.sk
Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, v. v. i.
Bratislava
SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Analýza chýb strojového prekladu odborného textu z oblasti energetiky

Mária Sedláková

V príspevku sa budeme venovať analýze chýb strojového prekladu odborných textov z oblasti jadrovej energetiky. Texty boli preložené z anglického do slovenského jazyka pomocou nástroja DeepL, ktorý využíva neurónový strojový preklad (NMT). Úvod príspevku stručne predstavuje základné princípy a najdôležitejšie vlastnosti tohto prekladového systému. Cieľom príspevku je identifikovať a klasifikovať chyby, ktoré vznikli pri preklade odborných textov, zhodnotiť ich frekvenciu a závažnosť a posúdiť vplyv týchto chýb na celkovú kvalitu prekladu. Predmetom skúmania bol textový korpus pozostávajúci z viac ako 25 normostrán sémanticky rôznorodých odborných textov, ktoré sa venujú rôznym aspektom prevádzky jadrových elektrární – od opráv čerpadiel, cez tlakové skúšky primárneho okruhu až po problematiku dodávok falošných a podvodných komponentov do elektrární vo výstavbe. Strojový preklad sme porovnávali s ľudským referenčným prekladom, pričom jednotlivé texty preložili rôzni prekladatelia s cieľom zabezpečiť objektivitu porovnania. Strojové preklady boli realizované v dvoch časových obdobiach: v júli 2024 (dva texty) a v marci 2025 (dva texty). Po identifikovaní chýb sme pristúpili ku kvalitatívnej analýze, pri ktorej boli chyby klasifikované podľa kategoriálneho rámca hodnotenia chýb strojového prekladu, vypracovaného Jurajom Vaňkom (2017, s. 83 – 100). Chyby sme zaradili do ôsmich kategórií: (1) predikatívnosť, (2) modálnosť, (3) syntakticko-sémantická korelatívnosť, (4) súvetná syntax, (5) lexikálna sémantika, (6) chýbajúci preklad, (7) nepreložený text a (8) formálne chyby. Kvalitatívna analýza bola doplnená o kvantitatívne vyhodnotenie, ktorého cieľom bolo zistiť vzťah medzi dĺžkou viet a mierou chybovosti. Výsledky analýzy ukázali, že najpočetnejšou kategóriou chýb sú terminologické chyby patriace do oblasti lexikálnej sémantiky. Ich najčastejšou príčinou je polysémia a homonymia v anglickom jazyku. Zistenia zároveň naznačujú, že hoci neurónový strojový preklad dosahuje vysokú úroveň plynulosti, jeho

slabinou zostáva presnosť prekladu, najmä v oblasti terminológie, čo predstavuje zásadnú nevýhodu pri preklade odborných textov.

Kľúčové slová: strojový preklad, DeepL, analýza chýb



PaedDr. Mária Sedláková

sedlakova.maria@post.sk

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

Filozofická fakulta

Katedra translatológie

Nitra

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Slavic Personal Names: History and Analysis

Danslav Slavenskoj

The study of Slavic personal names engaged scholars from the earliest days of Slavistics: Josef Dobrovský, František Palacký, Ján Kollár, and Franc Miklošič. Josef Dobrovský, who having collected lists of Slavic names from a variety of historic sources, sought to analyze them, and this study he hoped to publish as an *Slavicum Onomasticon*. Despite Dobrovský's efforts at the collection of names, and analysis of their structure and etymology, he never did publish his *Onomasticon*. Dobrovský appears to have limited himself to analysis primarily of the morphology of the names. We consider both the history of prior linguistic analysis of Slavic names, and present our own, using statistical formal methods to show relationships prior scholarships only suggested. The systematic study of Slavic compound personal names, a tradition extending from the pioneering work of Josef Dobrovský through the contributions of František Palacký, Ján Kollár, and Franc Miklošič, has long sought to uncover the morphological principles governing these culturally significant anthroponymic constructions. Where nineteenth-century scholars relied upon manual compilation and intuitive pattern recognition, we implemented a statistical analysis of a corpus comprising traditional compound names drawn from historical sources. The patterns discovered demonstrate cultural values of medieval and perhaps pre-historic Slavic society encoded in anthroponymic practices. The analysis reveals several principal findings of theoretical and empirical significance. We analyzed several features: connecting vowel distributions, semantic fields, root positions, and cultural values. This linguistic analysis opens horizons for understanding the systematic yet creative nature of human language, much as Dobrovský envisioned in his unrealized *Onomasticon Slavicum*, now achievable through computational means he could scarcely have imagined.

Key words: onimastics, Slavic names, Slavistics, Slavic studies, names



Danslav Slavenskoj
danslav@slavenskoj.org
Karlova univerzita
Filozofická fakulta
Ústav východoevropských studií
Praha
ČESKÁ REPUBLIKA

Практико-ориентированная методика обучения китайскому языку как иностранному

Ли Сюань

Обучение китайскому языку иностранных учащихся с нуля — это задача, требующая большого усилия, и она вызывает ряд сложностей: языковой барьер, культурные различия, мотивация к обучению, ресурсы для обучения, произношение, различие темпа обучения, семейная поддержка, применение технологий. Привлечение носителей языка в качестве учителей средней школы имеет множество преимуществ: 1. Учащиеся получают возможность практиковать язык в естественной среде, что способствует более быстрому и эффективному усвоению. 2. Иностранные учителя приносят с собой культурные знания и традиции своей страны, что расширяет кругозор учащихся. Это способствует формированию толерантности и уважения к другим культурам. 3. Носители языка используют реальные примеры, идиомы и выражения, которые трудно найти в учебниках. Учащиеся учатся на живом, актуальном материале, что делает процесс обучения более интересным и мотивирующим. 4. Общение с носителем языка может стать сильным стимулом для учащихся, побуждая их к более активному обучению. Ученики видят практическую ценность владения языком, что укрепляет их мотивацию. 5. Иностранные учителя часто привносят новые методики и подходы, которые могут быть более эффективными и инновационными. 6. Учащиеся не только изучают язык, но и приобретают навыки межкультурной коммуникации, что важно для успешной интеграции в глобальное сообщество. 7. Привлечение иностранных учителей способствует установлению международных связей и обмену опытом между школами разных стран. Это может открыть новые возможности для стажировок, программ обмена и совместных проектов. Решению ряда проблем может способствовать практико-ориентированная методика, включающая не только обучение иностранному языку и межкультурной коммуникации, но и проектную деятельность, способствующую погружению в иную культуру и адаптации к новым

межкультурным условиям. Опытнo-экспериментальная работа по разработке практико-ориентированной методики обучения китайскому языку на начальном этапе осуществлялась в гимназии № 35 г. Екатеринбурга, РФ. В марте 2025 года автор доклада, в качестве руководителя группы, впервые сопровождала группу из 15 российских школьников и трёх педагогов в рамках межкультурного образовательного проекта в Лунчане (КНР). Систематически сравнивая китайскую и российскую системы образования, мы провели углубленное обсуждение аспектов построения учебной программы, методов обучения и моделей взаимодействия учителя и ученика. Богатые наблюдения и размышления, накопленные во время этого визита, обеспечили прочную практическую основу исследования с целью уточнения образовательных характеристик двух стран и обобщения различий во взглядах, а также заложили важную эмпирическую базу для последующих академических дискуссий.

Ключевые слова: практико-ориентированная методика, китайский язык, система образования, носитель языка, языковая среда, межкультурная коммуникация



Ли Сюань
аспирант
leporellaxx@gmail.com
кафедра иностранных языков и перевода
Уральский гуманитарный институт
Уральский федеральный университет
Екатеринбург
РОССИЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ

Глоссарий русско-персидско-английских терминов по межкультурной коммуникации

Мурад Мохаммад Шарифи – Тамара Владимировна Куприна

Аннотация „Глоссарий русско-персидско-английских терминов по межкультурной коммуникации“ представляет собой многоязычный ресурс, разработанный для углубления понимания и улучшения эффективности общения в различных культурных контекстах. В глоссарии представлены ключевые термины и концепции, связанные с межкультурной коммуникацией с переводом на русский, персидский и английский языки. Он охватывает широкий спектр тем, необходимых для успешного взаимодействия в межкультурной среде, включая культурную эмпатию, стереотипы, этноцентризм, невербальную коммуникацию, культурный шок, высококонтекстные и низкоконтекстные культуры, толерантность и обратную связь. Каждый термин подробно объясняется, чтобы подчеркнуть его значимость в области межкультурной коммуникации, что позволяет пользователям глубже понять сложности межкультурного взаимодействия. Глоссарий особенно полезен для студентов, преподавателей, исследователей и профессионалов, которые работают в поликультурных средах или изучают межкультурную коммуникацию. Предоставляя четкие и доступные определения на трех языках, он помогает преодолевать языковые и культурные барьеры, позволяя пользователям лучше понимать и применять эти концепции в реальных ситуациях. Кроме того, глоссарий подчеркивает важность культурной чувствительности, адаптивности и взаимного уважения, которые являются ключевыми для успешного межкультурного диалога. В современном глобализированном мире, где взаимодействие между людьми из разных культур становится все более распространенным, представленный глоссарий служит практическим инструментом для повышения межкультурной компетентности. Он не только помогает преодолевать языковые барьеры, но и способствует более глубокому пониманию культурного разнообразия. Обогащая пользователей необходимым словарным запасом

и концептуальной базой, глоссарий поддерживает развитие навыков, необходимых для навигации в культурных различиях, предотвращения недопонимания и построения значимых связей между культурами. В целом, этот ресурс способствует созданию более инклюзивного, уважительного и эффективного общения во взаимосвязанном мире.

Ключевые слова: глоссарий, русский, персидский, английский, межкультурная коммуникация, культурное разнообразие, многоязычный ресурс.



Мурад Мохаммад Шарифи
магистрант
murad.sharifi.100@gmail.com
Уральский федеральный университет имени первого
Президента России Б. Н. Ельцина Уральский гуманитарный
институт
кафедра иностранных языков и перевода
Екатеринбург
РОССИЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ



Тамара Владимировна Куприна
кандидат педагогических наук, доцент
tvkuprina@mail.ru
Уральский федеральный университет имени первого
Президента России Б. Н. Ельцина Уральский гуманитарный
институт
кафедра иностранных языков и перевода
Екатеринбург
РОССИЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ

Fonetické bohemismy v mluvených projevech ruskojazyčných obyvatel Plzně

Anastasija Šestakova

Bohemismy v současné ruštině představují velmi zajímavý jazykový jev, který dosud nebyl dostatečně prozkoumán českými ani ruskými lingvisty. Mezi nimi se nachází řada slov označujících běžné reálie, s nimiž jsou rusky mluvící respondenti v České republice v neustálém kontaktu, ale také české reálie, které částečně nebo zcela chybí v rusky mluvícím prostředí. Především mluvené projevy ruskojazyčných obyvatel žijících v českém prostředí umožňují identifikovat velké množství jednotek ovlivněných češtinou. V tomto příspěvku nás budou zajímat především tzv. fonetické bohemismy, cesty jejich možné klasifikace a také způsoby pronikání těchto jednotek do mluvené ruštiny respondentů, mezi něž patří například takové jevy, jako je ztráta jotace na začátku slova, ztvrdnutí souhlásek, zachování českého slabikotvorného [l], zachování českých skupin souhlásek různých druhů aj. Z fonetického hlediska jsou zvláště zajímavé tvary toponyma Plzeň, které se pochopitelně často objevuje v projevech respondentů pocházejících z tohoto města na západě České republiky. Středem pozornosti budou hlavně dobře identifikovatelné fonetické bohemismy, jejichž přítomnost v řeči rusky mluvících obyvatel lze zaznamenat jednoduchým poslechem, totiž bez speciálních technických prostředků. Zdrojem příkladů analyzovaných fonetických bohemismů posloužily výsledky sociolingvistického výzkumu provedeného v období od června 2016 do února 2022. Výstupem tohoto výzkumu je 30 rozhovorů s rusky mluvícími respondenty z Plzně a Plzeňského kraje, zaznamenaných ve formě audionahrávek a následně převedených do psané podoby. Získané mluvené projevy demonstrují česko-ruskou interferenci na fonetické úrovni, těsný kontakt těchto dvou jazyků a zároveň jsou ukázkou ruského jazyka fungujícího v zemích, v nichž ruština není jedním ze státních jazyků.

Klíčová slova: bohemismus, fonetický bohemismus, rusko-česká interference, ruská diaspora



Anastasija Šestakova, Ph.D.

A.Shestakova@seznam.cz

Západočeská univerzita v Plzni

Filozofická fakulta

Katedra filologických studií

Plzeň

ČESKÁ REPUBLIKA

Preklady staroslovienskych textov ako špecifický typ jazykovej operácie

Dominik Vančo

Staroslovienske písomníctvo, ktoré môžeme definovať ako súbor textov zapísaných v staroslovienskom jazyku v 9. – 11. storočí, príp. zachovaných v neskorších odpisoch, predstavuje relevantnú východiskovú bázu pre poznávanie počiatkov slovenskej i slovanskej písomnej kultúry a literatúry. Recipient týchto textov v 21. storočí sa však musí vysporiadať s viacerými potenciálnymi prekážkami, aby dospel k ich plnohodnotnému porozumeniu. Východiskovou tézou príspevku je presvedčenie, že miera príbuznosti medzi staroslovienčinou (resp. cirkevnou slovančinou v prípade neskorších odpisov) a modernou slovenčinou má svoje obmedzenia, preto je nevyhnutné prekladať tieto pamiatky zo staroslovienčiny (východiskového jazyka, resp. východiskovej kultúry) do slovenčiny (cieľového jazyka, resp. cieľovej kultúry). Takéto preklady môžu nachádzať využitie nielen v odbornej a v čitateľskej, ale aj v didaktickej komunikácii. Príspevok zohľadňuje súčasný stav skúmanej problematiky, napr. štúdie: E. Krošláková: *K teoretickým problémom prekladu staroslovienskych textov* (1997); K. Bednárová: *Dejiny umeleckého prekladu na Slovensku I.* (2013) či D. Vančo: *Uplatňovanie historizácie-modernizácie v rámci prekladovej série Proglasu* (2020). Preklad staroslovienskych textov si vyžaduje zohľadnenie viacerých špecifik tejto (nielen) jazykovej operácie. Proces translácie sa z pohľadu slovenskej kultúry realizuje v kontexte slovenskej literatúry, preto možno hovoriť o tzv. vnútro-literárnom preklade. Prekladateľ si pri výbere svojej prekladateľskej koncepcie musí uvedomiť formálne i obsahové vlastnosti prekladaných textov, ktoré zásadne ovplyvňujú výslednú podobu koncepcie. Relevantnou veličinou je časopriestorová vzdialenosť východiskovej a cieľovej kultúry, pričom sa ponúkajú možnosti realizovať preklad v intenciách kategórií: historizácia – modernizácia; exotizácia – naturalizácia. Taktiež sa objavuje problém východiskovej predlohy. Väčšina staroslovienskych textov nie sú originálmi, ale odpismi, pričom napr. v prípade *Proglasu* evidujeme viacero (od seba sa vzájomne odlišujúcich) rukopisov. Viaceré pamiatky v sebe taktiež kombinujú

prvky sakrálnych textov (vyžadujúcich istú mieru záväznej interpretácie a reprodukcie) a umeleckých textov (predpokladajúcich istú mieru jazykovej tvorivosti prekladateľa). Uvedené aspekty sa v konkrétnych prekladateľských riešeniach realizujú prostredníctvom výrazových možností cieľového jazyka, a to najmä pomocou gramatických (morfosyntaktických) a lexikálnych prostriedkov. Viaceré staroslovienske texty existujú v slovenskom kultúrnom priestore vo viacerých prekladoch, napr. *Život Konštantína*; *Život Metoda*; *Proglas* a iné (vznikajú tzv. prekladové série). Príspevok sleduje (a porovnáva) konkrétne narábanie s výrazovými možnosťami slovenského jazyka pri preklade staroslovienskych predlôh na príklade vybraných prekladateľských riešení z textov najmä hagiografickej povahy.

Kľúčové slová: starosloviencina, preklad, cieľový jazyk, koncepcia prekladu, prekladateľské riešenie



PhDr. Dominik Vančo, PhD.

dvanco@ukf.sk

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

Filozofická fakulta

Katedra slovanských filológií

Nitra

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Odborný text v preklade – didaktický aspekt

Lucia Vieriková

Cieľom predkladaného článku je analyzovať špecifiká prekladu odborných textov z didaktického hľadiska so zameraním na identifikáciu najčastejších chýb, ktorých sa dopúšťajú študenti pri preklade tohto typu textov. Odborný preklad predstavuje špecifickú oblasť prekladateľskej praxe, ktorá kladie vysoké nároky na terminologickú presnosť, štylistickú úroveň a vecnú správnosť prekladu. V rámci didaktického procesu je preto nevyhnutné cielene rozvíjať odborné kompetencie študentov, a to nielen z lingvistického, ale aj z poznatkového a pragmatického hľadiska. V prvej časti článku pozornosť venujeme teoretickému vymedzeniu pojmu odborný text a jeho špecifikám v porovnaní s prekladom iných typov textov (napr. literárnych alebo publicistických), ako aj postaveniu odborného prekladu v rámci univerzitného vzdelávania. Následne je analyzovaný didaktický aspekt výučby odborného prekladu, pričom dôraz sa kladie na metódy a prístupy, ktoré sa ukazujú ako efektívne pri rozvíjaní prekladateľských zručností študentov. Kľúčová časť článku je venovaná analýze najčastejších chýb, ktoré študenti robia pri preklade odborných textov. Identifikované chyby sú rozdelené do viacerých kategórií: lexikálno-sémantické chyby (napr. nesprávny výber odborného termínu alebo doslovné prekladanie idiomatických výrazov), syntaktické chyby (napr. preberanie vetnej štruktúry z cudzieho jazyka bez ohľadu na prirodzenosť cieľového jazyka), pragmatické chyby (nesprávne pochopenie účelu textu alebo cieľovej skupiny), ako aj chyby vyplývajúce z nedostatočného porozumenia tematike textu. Uvádzajú sa konkrétne príklady z praxe získané analýzou študentských prekladov v rámci výučby odborného prekladu. V závere článku sú zhrnuté odporúčania pre pedagogickú prax zamerané na prevenciu najčastejších chýb pri výučbe odborného prekladu. Navrhuje sa systematickejšie zapojenie terminologických cvičení, práca s paralelnými a referenčnými textami, rozvíjanie schopnosti analýzy zdrojového textu pred samotným prekladom a podpora metakognitívneho prístupu k vlastnému prekladateľskému výkonu. Článok zároveň poukazuje na potrebu prepojenia výučby s odbornou praxou a význam spätného hodnotenia prekladov

ako súčasti procesu učenia. Článok môže poslúžiť ako východisko pre pedagogických pracovníkov, ktorí sa venujú výučbe odborného prekladu, ako aj pre samotných študentov, ktorí si prostredníctvom identifikovaných chýb a odporúčaní môžu cielene zlepšovať svoje prekladateľské kompetencie. Téma zároveň otvára priestor pre ďalší výskum v oblasti didaktiky odborného prekladu, predovšetkým v kontexte meniacich sa požiadaviek trhu a digitalizácie prekladateľskej praxe.

Kľúčové slová: odborný text, didaktika prekladu, lexikálno-sémantické chyby, syntaktické chyby, štylistické chyby



Mgr. Lucia Vieriková, PhD.

lvierikova@ukf.sk

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

Filozofická fakulta

Katedra slovanských filológií

Nitra

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

VARIA XXXIV Zborník abstraktov z XXXIV. kolokvia mladých jazykovedcov
(Nitra, 26. 11. – 27. 11. 2025)

Editori: Milan Kolesík, Patrik Lekeš, Dominik Vančo

Technický redaktor: PaedDr. Peter Horváth

Rozsah: 104 strán

Vydanie: prvé

Formát: online

Vydavateľ: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

Rok: 2025

ISBN 978-80-558-2354-6